למהך להתנסבא לכל גבר וכו' וא"כ יש לדקדק דלמאי דס"ד דמקשן דלא בעינן ודן ע"כ ה"ל לרבא כת"ק דגופו של גט הרי את מותרת וכו' א"כ מאי קאמר לי' ולטעמיך כולהו מי קאמר מאי קשיא מ"מ הא ה"ל לדרבא הי' כותב א"ש א"כ הא"כ דלא בעינן למהך וא"י ה"ל דרבא לא הזכיר גם את מותרת א"כ למה לי' לרש"י למהך כלל כיון דלהאי ס"ד ה"ל כת"ק לא כתבינן למהך אלא הרי את מותרת הל"ל למיפרך מאי דקשיא באמת לדעתיה לא מה שאינו אלא ש"מ דה"ל לרש"י דתרווייהו בעינן וס"ד דמקשן דהכי את מותרת הי' כותב רבא וכמ"ש מיד א"ה והשתא אתי שפיר מאי דקשיא בשמעתין דהיכי אסיק אדעתין דהמקשן דרבא לא הזכיר כי אם זה הלשון שהביא דפשטא שאין בלשון זה לשון גרושין דלא מבעיא פשט דאינו כלום דהא לעיל אמרינן פטורות לא אמר כלום אלא אפי' הכי נמי אינו כלום דהכי דאמרינן לעיל תרכוה יכתבו ויתנו היינו כדפירש"י דבלשון בני אדם קורין לגט גרושין וא"כ כיון שאמר תרכוה ודאי כוונתו לכתוב גט אבל בגט בעינן לשון דמשמע באמת גרושין לא לפי לשון ב"א דע"כ צ"ל כן לפי האמת דאל"כ הרי את מותרת או למהך למה לי דאין לומר דהמקשן טעה וסבר דפטר ותרך הוי לשון גירושין והתרכן הולך על המקשן והובר דפטר ותרך אינו לשון גרושין דאין לשון וליטעמיך משמע כן דלדידיה ניחא אלא לטעמי' דתרכן הוא דקשיא וצ"ל מי סברת דתרך לשון גרושין אלא ש"מ דלכ"ע אין זה לשון גרושין וכן מוכח לעיל פרק כל הגט הכותב טופסי גיטין כו' ואר"י אמר שמואל צריך להניח אף מקום הרי את מותרת לכל אדם וא"י ס"ד דפטורין ותרוכין נמי לשון גרושין הוא א"כ ע"כ גם פטורין ותרוכין הוי גופו של גט א"כ מועיל שמניח מקום הרי את מותרת הרי כבר נכתב גופו של גט שלא לשמה וכשיכתוב אח"כ הרי את מותרת לשמה מה יועיל וכי ס"ד דגט שנכתב שלא לשמה יחזור ויכתוב לשון שכתוב בגט כבר ויכתבנו לשם זו יועיל לעשותו לשמה ויכשירנו זו אינה סברא וכיון דפטורין ותרוכין הוי לשון גרושין א"כ הרי א"מ אינן אלא כפל דברים ומה מועיל וכ"ת דגם פטורין ותרוכין מניח א"כ לא ידעתי מה טופסי גיטין יכתוב שהרי לא נשאר שום דבר שיכתוב עוד ועוד מאי ס"ד דמקשן דרבא תיקן טופס דלא כר"י ודלא כרבנן אבל השתא א"ש דהמקשן הוי ס"ל דרבא עשה תקנה להוסיף זה בגט על גופו של גט השנוי במתניתין תיקן להוסיף לשון זה א"כ יש בו לשון גרושין ופריך דלמא לא הזכיר גם זה התוספ' דר"י ודין ופריך ולטעמיך כולה וכו' דהאי אתה מודה שעל גופו של גט צריך להוסיף גם למהך להתנסבא ולא הזכירו רבא אלא ש"מ רבא לא הזכיר אלא מה שהוא חדוש א"כ מוכח דבעינן תרווייהו ולפי"ז משמע דאפילו לרבנן בעינן תרווייהו דהא ולטעמיך קאי ס"ל כרבנן כמ"ש וא"כ בלא תרוצי דלעיל א"ש מה שהקשיתי לעיל דהשתא לא איכא מחלוקת ואין לדחות לפרש מתניתין הא דתנן גופו של גט וכו' ואין פירושו שכותב זה הלשון בגט אלא צ"ל דעיקרו של גט מה שכתוב בו שמתירה לכל אדם והוא הלשון שכתב בו די תהוויין כו' למהך ואתי ר"י למימר דלא די בזה אלא צריך למיכתב גם ודין עם למהך דלא משמע כן מדברי התוספות פרק כל הגט דכתבו על הא דאר"י א"ש צריך שיניח אף מקום הרי את מותרת משמע שזה הלשון היו כותבין בגט והביאו ראי' ממתניתין והי' אפשר לומר דר"י בבלי הי' כדאיתא ביומא גבי וכבש עשו לו משני הבבלים תנוח דעתך כו' ולכן כתב ודין בלשון ארמי וכיון דהתחיל בלשון ארמי סיים בלמהך שהוא ג"כ לשון ארמי וקאמר ר"י דזהו גופו של גט בלה"א וה"ה הרי את מותרת לדידיה נמי מהני וכיוצא בזה כתב בהגהות מרדכי בשם העיטור אבל ת"ק דבר א"י הוא תיקן בלשון הקדש והשתא יש ליישב גם פירש"י שהקשה על למהך ולא על את מותרת דהא ג"כ תקן בלה"א ולכן הי' צריך לכתוב למהך ג"כ בלשון ארמי אלא שאי אפשר לומר כן לדעת ר"ת דס"ל דהרי את מותרת בעינן אפילו כתב למהך כמו שהביאו דבריו התוס' פרק כל הגט ושאר הפוסקים וא"כ צ"ל דגם איפכא אי אפשר דהא לדידיה אי אפשר לפרש פירוש זה דר"י תיקן טופס שלו בלה"א וה"ה דטופס דת"ק מהני דהא טופס דר"י לחוד לא מהני דהא בעינן גם הא"מ א"כ ע"כ ר"י מוסיף דהא"מ לחוד לא מהני אלא בעינן גם ודן א"כ למה לי כיון דכתיב הא"מ וזה אין לומר דת"ק פליג עמו דבהא לא פליגי ולא הזכיר התלמוד מחלוקת זה גם אין לומר דר"י אלכתחילה קאי לכתוב שניהם דמה לו זה למחלוקתו כלל כמ"ש אלא שמע מיני' דזה שייך לידים מוכיחות ומ"מ יש לדקדק דא"כ איך אנו כותבין למהך קודם ודן ואי ס"ד דהאי למהך עושה הידים מוכיחות א"כ למה כותבין אחר ודן דאי ודן קאי עליו א"כ בהרי את מותרת סגי דג"כ עליו קאי דמ"ש ואפשר דגבי למהך הוי יותר ידים מוכיחות מדלא קאמר דתהא רשאי וכו' ותהך להתנסבא לכל גבר דמשמע שהיא מתירה עתה מיד אלא קאמר למהך שתהא רשאה לילך א"כ משמע כשיגיע הגט לידך או תהא רשאה לילך וזה הוא הגט שיהיה לך ממני א"כ משמע שהגט מתירה משא"כ הרי את מותרת משמע שהיא מותרת עתה בלא הגט ולכן אמרי בדבורא מגרשה ובלאו הכי צריך טעם למה אפכינן מדר"י מ"מ עלה בידינו דלדברי ר"ת ע"כ צריך לומר דלמהך שייך דווקא לידים מוכיחות וא"כ פסול אפי' בדיעבד כמו ודן וכן נראה מדברי הר"ן ז"ל פרק המגרש הכי על משנה הנזכרת דדעת הרמב"ם ז"ל דאפילו בדיעבד פסיל וקרוב הדבר שהם כשאת אלא אם לא כתב א"מ ונתן טעם לפני זה משום דלמהך להתנסבא משמע שיקרא שלא התירה כ"א בנשואין ולא בזנות וא"כ כתב ואע"ג דכתב הרי את מותרת צריך למכתב למהך להתנסבא דאי לא משמע שתהא פנויה ומותרת לכל ולא שתנשא לאחד ותאסר לכלם ע"כ א"כ משמע דגם בדיעבד פסול דקיי הוא ומה התם אי לא נכתב א"מ דליכא היתרא אלא זנות ובהמגרש איבעיי' לן אי היתר זנות פוסל אי לאו ולא איפשטא א"כ אפשר דכשר ולפ"ה פוסל בדיעבד אי לא כתיב כ"ש איפכא דשייך בנשואין דפסול

וודאי דע"כ לא איבעיא לן אלא היכי דלא שייך בנשואין אבל הכא דשייך פשיטא דפסול דהא אי לא שייך בנשואין אלא דאמר הרי א"מ לכ"א אלא לפלוני קיי"ל כרבנן דפליגי עליה דר"א ופסלי וכל שכן אי לא התירה בנשואין לכולי עלמא דוודאי פסול ולעפ"י הנ"ל הרי את מותרת כתב זה הלשון שהם כשאה אלא דקוגין דעלמא דזהו גופו של גט כדאמרינן וצריך להניח אף מקום הרי את מותרת משמע דהטעם הוא מפני שהוא גופו של גט מכל מקום הוא טופס תיקשי למה עשו חכמים גופו של גט וזה יותר מזה כיון דצריך בלמהך כמו א"מ ואם לא כתבו לא התירה א"כ הוי גופו של גט אלא שיש לדקדק בדבריו דא"כ לפי"ז משמע שגם לרבנן צריך לכתוב למהך כיון דאין הדבר תלוי בידים שאין מוכיחות א"כ למה אמר שמואל דצריך שיניח מקום הרי את מותרת ולא אמר למהך כיון דלכ"ע בעינן בשלמא לפירושינו דזה שייך לידים שא"מ אתי שפיר דפשיטא לפירש ר"י ז"ל שהביא הרא"ש ז"ל ריש פ"ק דקדושין ובתשובותיו כלל ל"ה סי' ד' דס"ל דידים שא"מ הויין ידים לא קשיא מידי אלא אפילו לפי' ר"א ממי"ץ ורבינו תם ז"ל שהביא הרא"ש בתשובה הנזכרת דס"ל דשמואל סבר דידים שא"מ לא הוי מ"מ כבר תירצו דהתוכחה לא בעינן לשמה ע"ש אבל לפירש הר"ן דזהו גופו של גט כמ"ש א"כ למה לא הזכיר למהך וראיתי ריש פ"ק דנדרים דף ה' שכתב הר"ן בשם י"א על מה שהקשו למה לא הזכיר שמואל דצריך לשייר מקום ודן ותירצו דשמואל לא נחית כפשים לפלוגתא דר"י ורבנן ונקט אליבא דכ"ע דצריך לשייר הרי את מותרת וה"ה דלר"י ולשמואל דס"ל כוותיה צריך לשיור מקום ודן ע"כ אבל בלמהך דלדידיה צריך אפילו לרבנן קשיא ועוד דמתניתין גופה תיקשי למה תנן גופו של גט הרי את מותרת ולא קתני למהך ואפשר דדוקא לר"י בעינן תרווייהו כיון דס"ל דידים שא"מ לא הוי א"כ כ"א מהם הוי ידים שא"מ מטעמו של הר"ן דזה משמע חוץ מזנות וזה משמע חוץ מנשואין אבל לרבנן סגי בהרי א"מ דפשטא דמילתא שמתירה בכל דבר ואע"ג דאינו מוכח ואע"ג דהתלמודא אינו מזכיר האי מחלוקת מ"מ י"ל דהדא מינייהו נקט וה"ה לאידך מילי דנקט ר"י כמו במאי דלא מדכר התלמודא בגיטין ואפ"ה פליגי כדמוכח בנדרים כמ"ש התוס' ושאר הפוסקים וה"ה בזה אע"ג דלא דמי דהתם איתמר מ"מ בנדרים משא"כ זה לא אתמר כלל מ"מ י"ל דהתלמודא פשיטא ליה כדמשמע סוגין דעלמא כמ"ש הר"ן ואין להקשות א"כ הא דפריך בנדרים אפלוגתא דאביי ורבא בידים שא"מ למאי רבא דאמר כר"י ומשני אמר לך רבא אנא דאמרי אפי' כרבנן ע"כ לא קאמרי רבנן אלא גבי גט דאין אדם מגרש אשת חבירו וא"כ תיקשי הניחא הא דפליגו ר"י ורבנן בודן ובמאי אבל הא דפליגי בלמהך דלא שייך האי שינויא מאי איכא למימר יש לומר דהתלמודא תופס לפשוט דאיכי התם נמי למידחי דלא בעינן ידים מוכיחות משום דאין אדם מגרש לזנות בלבד אלא לנשואין או איפכא אבל בעלמא בעינן ידים מוכיחות דהכ"ג צריך נמי לומר הא דלא משני התלמודא דהא רבא לא מלי אתי כרבנן כיון דפליגי רבנן גם בודן דהתם לא שייך שינויא דתלמודא דאין אדם מגרש וכו' דהא אין הטעם משום אשת חבירו אלא שמא יאמרו בדבורא גרשה אלא ש"מ דיש שום דיחוי לתלמודא שהוא פשיט להם ועוד יש לדקדק למאי דבעינן הרי את מותרת מטעם זנות א"כ תפשוט בעיא דרבא דבעי בהמגרש חוץ מזנותיך מהו ולא איפשטא ולמאי לא פשיט מהא דבעינן הרי את מותרת דזהו גופו של גט ופיסל אפי' בדיעבד וכהי דמדברי שמואל דאמר דצריך לשייר הרי את מותרת אין ראי' כלל עפ"י שיטת הר"ן כשיטה קמא שהביא בנדרים דשמואל ס"ל בכל דוכתא יש"מ לא הוי חוץ מגט מטעם דאין אדם מגרש אשת חבירו כדמתרץ רבא התם וא"כ אין ראי' מדברי שמואל דשמואל סבר דלא בעינן למהך דגבי גט מוכח בלאו הכי דאין אדם מגרש לאלאין כמ"ש לעיל לרבא מ"מ ר' יהודה דס"ל דבעינן גם למהך מטעם ידים שא"מ וה"ה איפכא אי כתב למהך בעינן גם הא"מ וא"כ תפשוט מדבריו דחוץ מזנות פוסל דבהא לא נחלק ר"י ורבנן אלא בידים שא"מ ואפי' נחלקו מ"מ תפשוט דהכי הוא וכי תימא דקמבעיא ליה דלמא ר"י בעי למהך אפי' אי כתב הא"מ מה"ט דשייך בנשואין אבל איפכא לא בעינן דזנות לא שייך בנשואין א"כ מאי מייתי הר"ן ראיה מדברי שמואל כיון דשמואל גבי גט כרבנן ס"ל כמ"ש ולדידהו לא כתבו למהך כלל אלא הא"מ לכן צריך זה שיור אבל לר"י וכן לדידן דס"ל כר"י וכתבינן למהך ע"כ לא בעינן הרי את מותרת אלא ש"מ דס"ל דלכ"ע בעינן הרי את מותרת אפי' לר"י ודייק לה הר"ן דאי ס"ד דלר"י סגי בלמהך ולא בעי הא"מ א"כ גם לרבנן מהני למהך דבהא לא פליגי כמ"ש ולכתוב עוד א"ה וה"ל לשמואל למנקט למהך דמהני אפי' לר"י ולא הא"מ דפליג ר"י אלא ש"מ הא"מ הוי גופו של גט ועיקרו אפי' לר"י אי כתב למהך וכן משמע קצת התם דהא ר"י הזכיר שם במשנה ואיהו ס"ל כר"א ועדיף מיניה דגזר אפי' שטרות אטו גיטין וכ"ש תופס אטו תורף א"כ ס"ל כר"א דבעי לשמה וצריך לשייר מקום לשמה ולפי שיטה זו הי' די לר"י לשייר למהך וא"כ למה לא נקט מלתא דהוי לכ"ע ולא יהי' חלוק בין ר"א דרישא ור"י דס"ל כוותיה אלא ש"מ דלכ"ע בעינן הא"מ ונקיט מלתא דהוי לכ"ע ולא נחית לפלוגתא דר"י ורבנן כמ"ש לעיל בשם הר"ן וסבר התלמודא דאע"ג דר"י קתני דבעינן למהך אע"ג דכתב הא"מ ולא פירש איפכא מ"מ צריך גם איפכא דז"ל בתר עיקרא וקיי הוא כמ"ש וא"כ תפשוט בעיא דרבא וא"ל לשיטת ר"ת דמשמע מתשובת הרא"ש דלדידיה גם בגיטין ס"ל לשמואל דבעינן ידים מוכיחות א"כ לדידיה בעינן למהך ואפ"ה נקט דבעינן גם הא"מ וא"כ תפשוט מיניה ואפשר דלר"ת לא בעינן תרווייהו כי אם לספרא דגט כמ"ש מדברי המרדכי והגהות מיימוני כמ"ש הב"י ז"ל אבל לר"ן קשיא ויש לדחוק דמבעיא ליה לרבא דלמא שמואל ס"ל דוודאי למהך פוסל אפילו בדיעבד משום דשייך בנשואין אבל איפכא לא פסיל ר"י בדיעבד אבל לכתחילה בעי והלכך קאמר דאפילו לר"י ישייר הא"מ כיון דלכתחילה מיהא צריך נקט מילתא דהוי

לר"י

דעת - אתר לימודי יהדות ורוח * www.daat.ac.il

לר"י ולרבנן אע"ג דלמסך עדיף טפי דמעכב אבל הא"ע לא מעכב מ"מ לא נפיק לפלוגתא ומ"ש דלר"י צריך לפי"ר תרווייהו · אבל לדין דסלקא בתיקו פוסל אפילו בדיעבד ומ"מ קשה כיון דלר"י הא"ע לא מעכב למה צריך לפי"ר ומשמע אם לא פי"ר פסול אפילו בדיעבד משום שלא לשמה הם איכו וצריך עיון מ"מ לדברי הר"ן מוכח דפוסל אפילו דיעבד · אבל ראה זה מצאתי בתשובה להרשב"ץ בסימן קמ"ה שכתב דאם דלג ה' לאתנסבא כשר דאפילו דלגו לגמרי כשר הא תימא שהרי כתב הב"י בשי' קכ"ו בשם הרשב"א שכתב בשם הרמב"ן שאם לא כתבו הא"ע קרוב הדבר שאם כשרה הלא א"כ ע"כ ר"י דקאמר לכתוב ודין ולמסך כוונתו להוסיף על הא"ע שהרי בזו לא נחלקו ר"י וחכמים דלמסך לא שני ואי ס"ל לרבנן דלמסך לא שני פשיטא דלא נסליק ר"י בזה ולפי דעתי אי אפשר להיסק על שום דעת לומר דלרבנן בעינן דווקא הא"ע אפילו אי כתב למסך ולא לר"י · מלבד דלא נזכר מחלוקת זו לא במשנה ולא בגמרא אלא דאדרבה איפכא מסתברא דלר"י בעינן שיהא שגם יותר מוכח מלרבנן ואם יש שום דרך חשש שמא יפרשו שגם כך איכא למיחש לר"י יותר מלרבנן וא"כ ר"י דקאמר ע"כ לא קאמר דסגי בלמסך אלא מוסיף על הא"ע א"כ בעינן גם למסך לר"י ואי לא שייך לידים מוכיחות למה הוסיף ר"י הוספה זו יותר מרבנן אלא ש"מ דשייך לי"מ ופוסל אפילו בדעבד ועוד אי בעינן לכתחילה ע"כ צ"ל מטעמו של הר"ן כמ"ש לעיל א"כ מ"מ דהרי את מותרת פוסל בדיעבד וה"ה למסך כיון דחד טעמא הוא וכ"ש הוא כמ"ש ואפשר דס"ל להרשב"א דהרי את מותרת הוי לשון כולל מפני דהפשטה רחוקה הוא לומר שחשב הכוונה לעולם דא"כ מאי מותרת הוה אלא דחיישינן לכתחילה לפירש רחוק ולא בדיעבד · וראיתי ג"כ שלא קאמר דצריך לפי"ר גם מקום למסך כמ"ש בשי' בתשובה וכיון דר"י ס"ל למסך ה"ה רבנן ואי פסול בדעבד ה"ל למימר גם למסך אלא שמע מינה דלא פסול וק"ל ג"כ דלכ"ע בעינן למסך גם לרבנן והא דנקט לי' ר"י כדי לקבוע מקום לודן פי' לכתוב ודין וכו' למסך ולא לפורות שיכתבו למסך וגם יש להרב ראי' דאפילו מאי דאמר בתלמוד דלא לכתוב לאתנסבא או למסך איכו פוסל אלא א"כ שבעל מערער כמ"ש בתשובה זו אע"ג דקרוב הדבר שכמתכה שכוונה א"כ ע"כ לאו גופו של גט הוא אלא תוספת דלא"כ הוי פסול בוודאי אלא דקשיא לי א"כ ודין דבעינן ואפילו בדיעבד ואפ"ה לא פסול לשיטתו אי כתב ודן או הרובין ועוד קשיא אי ר"י לקבוע מקום למה משנינן מטבע שלו וכתבינן ודין אחר למסך ולי"מ ומשמעות דדברי הר"ן משמע דפסול אפילו בדיעבד דוודאי לא הוי שתיק להודיענו דכשר בדיעבד כיון דגבי הרי את מותרת כתב דפסול בדיעבד ועי"ז כתב ואע"ג דכתב הרי את מותרת צריך למיכתב למסך משמע הדינין שוים ועכ"פ לע"ד דאין להקל בכך ואעפ"י שהרב מהרמ"א ז"ל כתב בהג"ה דברי תשוב' הרמב"ם לענין מעשה אין להקל כלל כתבתי וחתמתי שמי יהושע :

שאלה פב לאה יבמה עגונה זה כמה שנים מאחר שבעלה הרחיק נדוד ממנה ועזבה ימים ושנים · ואח"כ נודע לה שהוא במקום אחד ושלחה לי"ד מיוחד עם כתב שהוא מגדולי עירה ופרנסים ומחלים פני גדולי העיר שבא בעלה לשם שיכתפוהו שיבא לדור עם אשתו או יגרשה בגט כריתות ובכן נתרצה לגרשה ושלח לה גט ע"י שליח שהלך אשתו והנה הרב שמסדר הגט שמעשו שכתב הנ"ל שהי' כתוב בו כי שם אבי האשה אלעזר שמכונה זוקמן וסמך הרב על שכתב : ועתה נודע כי שם אביה אליעזר בזי"ד שכך קראו לשם ובעלה מיד אחר שגט הרחיק נדוד והלך למרחקים לא נודע מקומו אי"ז וקרוב לוודאי שהלך לארץ ישמעאל שא"א להשתדל עמו גם לעולם ומתה עם דינה של שעגוני' שזאת אם יש לה תיקון לכתוב גט אחר או לא :

תשובה הסיכ' ראיתי לדקדק בשולח גט לאשתו ע"י שליח ומיחד שליח קודם שתחלת שכתיבת ומקנהו השליחות ואח"כ מלוה לסופר ולעדים בפני השליח כמבואר בסדר גיטין שכתבו בו עתה אם צריך שהבעל בעצמו דווקא יאמר שהגט ליד השליח או סגי בלאו הכי אע"י אם ילך הבעל לכתבו רשאי העדים ליתנו להשליח והוא יוליכנו לאשתו :

והנה לכאורה נראה מלשון שהתלמוד דלא הוי ליתן הגט בלא הבעל אלא א"כ אמר הבעל לעדים כתבו ותנו לאשתי או אמר כתבו ותנו לשליח דכן נזכר בכל מקום בתלמוד ובפוסקים · אבל אם לא אמר רק לסופר לכתוב ולעדים לחתום ולא אמר ותנו אין כוונתו כ"א ליתן לידו דווקא והוא יעשה מה שירצה · ומשנה שלימה הוא פרק התקבל הבריא שאמר כתבו גט לאשתי הרי לשחק בה ולא שתיבו בלא תנו אלא ביוצא בקולר או במסוכן וביוצא וכיון שהדין כן גבי אשה ה"ה גבי שליח דאם לא אמר ליתן לשליח כוונתו ליתן לידו דווקא אבל כד מעיינינן בה נראה דלא דמי דהתם אי לא אמר תנו כמילא שלא עשאו שליח ליתן כלל · א"כ אם לא נתן הבעל עצמו מי יתן עבורו כיון שאין כאן שום שליח · משא"כ הכא שעשה שליח להוליך מה לי שאמר לעדים תנו או שאמר לשליח להוליך וא"כ לעדים אמר כתבו ולשליח אמר הן ולא אמרו כתבו ותנו לשליח אלא כשלא עשה הבעל שליח אלא אמר לעדים חתמו אתם שליח וכתבו ותנו לו ולא עליכו בשום מקום בתלמוד שאמרו כתבו ותנו לשלוחי אלא שמצאתי ברש"י ז"ל פ' התקבל דף ס"ג גבי כתבו ותנו לשליח מאי שפירש ותנו לשלוחי שמכיתי כו' ומ"מ אין ראי' מזה כמ"ש לקמן בעזה"י ולעולם אין הבעל עצמו צריך ליתנו לידו דווקא אלא אפי' השליח רשאי ליקחו מיד העדים כיון שעשאו שליח להוליך וליתנו לידה דמי קאמר שאתן לידך דווקא ורש"י לדבר מאי דכתב הרא"ם ז"ל פ"ק דגיטין דשליח שמביא גט בח"ל כאן שהבעל שלחו · דכי היכא דמהימן לומר בפני נכתב ובפני נחתם כאן על השליחות · וכן נראה לי מסברא · דאי לא מהימן לומר שהוא שליח הבעל · כמאן שצריך שליח לקיים כתב השליחות וא"כ למה הוצרכו

משום שנוהגא להאמין לשליח על קיום הגט כי היכא שיקיים השליח כתב השליחות יקיים נמי הגט שלא ודאי לפי שאין עדים מצוין לקיימו שהעידו שהכמים על הכל שנ"ל ויש לדקדק מאוד בדברי הרא"ם למה לי' לאסהודי אפירכא ולאסברי שיש לחוש היספק לי' דליך שיד שהשליח יהיה צריך כתב שליחות ולקיימו א"כ תיקשי מע"כ · אם מוכרח שיהי' כתוב בכתב השליחות שהבעל עצמו מסר הגט לידו ושלחו א"כ למה לי בפ"נ ובפני נחתם כיון שהבעל מסר לידו הו ליכא למיחש שזייפו כמ"ש הרא"ש לפני זה · ואם אתיא כי הרי ואמרו שהבעל שלחם הו ליכא למיחש לזיופא דאיכו חשוד להכשילם בידי שמים וכ"כ התוספ' בהדיא פרק התקבל ד' קי"ד ד"ה בעל כאן דאם מסר בפני עדי' לגירושין א"צ בפ"נ ובפ"נ ואם איכו מוכרח שיהי' כתוב שמסרו בפניהם אלא שעשאו שליח אתם להולך גט א"כ שמא לא מסרו הבעל אלא מיד הסופר לקחו השליח בעצמו וכ"ת דלא חיישינן להא דוודאי הסופר והעדים לא היו עוברים על דעת הבעל דכיון דלא אמר הבעל תנו לשליח כוונתו שיתן לידו והוא יתן לשליח · א"כ נפל פיתא בבירא דלמה לי כתב שליחות כלל כיון שהגט בידו והסופר והעדים וודאי לא נתנו לו א"כ וודאי הבעל שלחו ולמה לו כתב שליחות כלל אלא ע"כ הא דצריך כתב שליחות היינו משום דחיישינן שמא לא שלחו הבעל ולקח הוא עצמו מיד הסופר וא"כ אם אין כתוב בכתב השליחות שהבעל עצמו נתן לידו ניחא נמי להכי אלא ש"מ אם מסר שליחות בידו אע"ג שלקח הוא עצמו מיד הסופר שפיר דמי אבל בלא מסר שליחות חיישינן שלא שלחו הבעל אלא מיד הסופר בא לידו · גם אין לפרש דהא דצריך כתב שליחות לאו משום דחיישינן שהסופר נתנו לו דוודאי מיד הבעל בא לידו · אלא דחיישינן שמא לא עשאו שליח מעולם ולא נתנו לו אלא לפקדון ולא לגירושין אבל אם הש"ם בידו אמרינן דמסתמא לגירושין נתנו · דא"כ הדרא קושיא לדוכתא דלמה לי בפני נכתב ובפ"נ כיון דוודאי הבעל שלחו ונתנו לידו לגירושין כמ"ש לעיל ועוד דבתשובה כתב הרא"ש מוכח בהדיא דלאו משום הא חששא צריך ש"מ דבכלל מ"מ סי' יוד השיב הרא"ש שהלא אי להתיר ליתן גט שהביא השליח ולא היה בידו שטר שליחות והביא השואל ראי' מהא דפרק התקבל בעל אומר לפקדון וכו' דאמר ר"ה שליח נאמן וע"כ איירי בשאין שם עדים דאי יש שם עדים לחקור עדים מאי קאמרו כו' ואע"ג דפליג ר"ה ואמר בעל נאמן לאו מטעמי' פליג וטעמא דנאמן לומר שלוחי אני ע"כ דברי השואל · והרא"ש השיב תוך מכבודך אין עניכו לכאן כלל דאיכו נאמן לומר שלוחה אני דהא תנן צריכה שני כיתי עדים אלמא דלא מהימן לומר שלוחה אני עד דאיכא עדים שעשאתו שליח אלא איירי שיש עדים שעשאתו שליח והגט יוצא מתחת ידי השליח אלא שהבעל אומר שלא נתנו שתתגרש בקבלתו כו' א"כ מציא הרא"ש שמביא בספרו ע"ש וא"כ מוכח מדבריו דהשאלה היתה שהלכה השואל לומר דלא חיישינן שמא לא עשאו שליח מעולם והוא נטלו מעצמו דאי ס"ד דכוונת השואל לא היתה אלא להוכיח דהשליח נאמן שעשאו שליח לענין דלא חיישינן שמא לפקדון נתנו והוכיח השואל מדר"ה דמיירי ע"כ דליכא עדים שעשאו שליח ואפ"ה נאמן שלגירושין נתנו ואעפ"י דפליג ר"ה לאו מטעמא מטעמא כו' פירש שאין טעם ר"ה דאין השליח נאמן על השליחות אלא גם ר"ה מודה דנאמן על השליחות אלא שאיכו נאמן לומר לגירושין נתנו כך הוא כוונת השואל א"כ איך שייך לומר דלר"ה נאמן על השליחות ולא על הגירושין שלא כל עצמו של נאמנות השליחות דמקבלינן ומריכן בי' הוא לענין זה אם נאמן לגירושין וכיון דלר"ה אין נאמן על הגירושין הרי זכינו לדין דאין נאמן על השליחות דהא אין נפקותא בנאמן על השליחות כ"א לענין דיהא נאמן לומר לגירושין והרי אין נאמן לגירושין ואין לעייל פילא בקופא דמחטא דכ"ל דאין טעמו של ר"ה משום דאיכו נאמן לגירושין · אלא גם לר"ה נאמן אלא משום דאי איתא דלגירושין יהבי' ניהליה לדידה יהיב לה הא היכא דלא שייך האי טעמא כגון בשתי עיירות מודה ר"ה דנאמן וכמ"ש רש"י והתוס' והרא"ש פרק התקבל דא"כ למה הזכיר את ר"ה כלל דלית הלכתא כוותי' אלא מדר"ה לחוד הוי יכול להוכיח שלא אמר איכו נאמן אלא בעיר אחת אבל בב' עיירות נאמן וכמו שהוכיח רש"י והתוס' כן מדבריו ועי"כ בדליכא עדים דאי איכא עדים ליחזי עדים מאי קאמרי ·

ועוד דפירש זה אין בו לא חבלין ולא מלח והיכן הזכיר ע"ז אי או ב"ע אלא ש"מ דלנאמנות הגירושין ולנאמנות השליחות תרי מילי נינהו וע"ז הביא אדר"ה דע"כ התם ליכא עדים על השליחות ואיך האמינו ר"ה על הגירושין כיון דאיכו נאמן לומר שלוחה אני איך מתגרשת בקבלתו אלא ש"מ דנאמן לומר שלוחה אני ה"ה גבי בעל נאמן לומר שלוחו אני ור"ה דאמר דאיכו נאמן על הגירושין אין טעמו משום דאיכו נאמן על השליחות דגם לר"ה נאמן לומר שליחו' אני אלא לגירושין איכו נאמן מטעם דאי"א כו' ולכן נאמן הבעל לומר לפקדון והשתא א"ש דמדר"ה לחודי' ליכא לאוכיח דדלמא חדא מתרי טעמא נקט וה"ה דאיכו נאמן על השליחות ולכן הוכיח מדר"ה ור"ה לא אשכחן דפליג בזה ומסתמא לא פליג אבל לפירש השני ע"כ ס"ל ליחד נאמן דר"ה דווקא אע"כ אי קאי דאלה"ם הדרא קושיא לדוכתי' דילמא לר"ה גם בב"ע איכו נאמן כיון דהיינו פלוגתייהו דהאי קאי הסקלא וטריא א"כ מוכח דלנאמנות השליחות ולנאמנות לגירושין תרי מילי נינהו ולר"ה הוה ס"ל להשואל דגבי בעל נאמן השליח על השליחות אבל אי טוען לפקדון שבעל נאמן אי אפשר דס"ל דגבי הבעל נאמן השליח דלגירושין קבלה ועכ"ל לא פליגו ר"ה ור"ח אלא בשליח לקבלה וכמו שהביא הר"ן דעה זו ומ"מ מביא השואל ראי' דאם אפילו בשליח נאמן השליח על השליחות קיו לשליח הולכה · ועוד יש להוכיח מדברי הרא"ש בפסקי' דלאו הא קאי דהא לקמן פרק התקבל פסק בפ"י דגבי עיירות שליח נאמן אפילו לר"ה א"כ למה כאן הרד את כל ההרדס להביא ראי' בב' עיירות והתם פסקא לי' מילתא דאין לתרץ דמסקנא דהכא שמיעא לי' התם דז"א דהא הכא כתב הטעם כיון דשליח נאמן לומר בפ"נ ובפ"נ נאמן גם על זה · וא"כ בפי'

דאין

www.daat.ac.il * דעת - אתר לימודי יהדות ורוח

דאין שם נאמנות השליח כלל לא היה השליח נאמן : וכן מוכח מדברי הטור סימן קמ"ב שכתב דין זה השליח נאמן על השליחות ואין צריך עדים על זה והרמ"ה כתב דאף בח"י וכו' משמע דלדברי הרא"ש נאמן דווקא בח"ל ואלו הוה במחלוקת דר"ה ור"ח משמע דאפי' בח"י נאמן ואין שום מפרש מחלק השם בין ח"י לח"ל · ומיהו יש לדחות דאכי השם דיש עדים שהוא שליח ממנה דהא מיירי בשליח קבלה דצריך עדים כדאיתא במתני' ולכן נאמן בלי ספק בב"ע והכי שקיל וטרי בלא עדים · ומ"מ לא כהירא דהא הכא לא מיירי דווקא בב"ע דהא הביא הרא"ש לקמן דגם באותה השעה צריך לדידן לומר בפ"כ ובפ"כ משמע דחד דיכא אית להו דשליח נאמן כמו בב"ע וה"ל להרא"ש לפרש דלדידן בעי"ל א' צריך כתב שליחות כיון דהחששא הוא משום פקדון א"כ היה צריך בע"א כתב שליחות וז"א כמ"ש וכן הטור לא חילק אלא ש"מ דלא נחית הרא"ש בכאן למחלוקת דר"ה ור"ח ואין ענייננו לכאן כלל · כי בלאתי ספק הש"ס מזכיר ענין המחלוקת דלקמן אפילו ברמז ואין שום חכם שיפרש כן וממה שכתבנו כדמה כמי דאין לפרש דהא דבעינן כתב שליחות הייכו מטעם דבלא"ה לא היה נאמן לומר בפ"כ ובפ"כ דלא האמינו כ"א לשליח וזה אולי אינו שליח ומזוייף הוא דז"א דהא מדכתב הרמ"ה דנאמן אפילו בח"י והשם ליכא נאמנות השליח כלל כמ"ש הוא עצמו וא"כ מהי תיתי' שלא יהי' נאמן ויהא צריך כתב שליחות דלמאי ניחוש השם :

ועוד קשה לדבר מה דכתב הרב הב"י ז"ל בסי' קכ"ד בבעיי' אם הבעל נחפז ללכת שאינו יכול להמתין עד שיכתוב ויחתום יאמר לסופר כתוב וכו' ולעדים היו עדים ותחתמו הגט הנזכר והריני ממנה את פלוני להיות שליח להוליך הגט הנזכר לאשתי פב"ב כו' הרי מבואר דבכה"ג בלשון זה אין צריך הבעל ליתן בעצמו דווקא וא"כ הה"ד לדידן דנהיגין ליחד השליח קודם הכתיבה והבעל אומר לו שהוא ממנה אותו לשליח להוליך גט לאשתו וליתנו לה רשאי ליקחו מיד העדים ולהוליכו · ואין לחלק בין הלשונות דהתם כשהבעל נחפז ללכת אומר לשליח היה שליח להוליך הגט הנזכר רצה לומר מה שצויתי להסופר לכתוב ולהעדים לחתום · והוי כאומר קח גט זה מידם אבל כשהבעל בעיר דנהיגין ליחד השליח קודם הכתיבה ואז אמרינן להוליך גט הזה וא"כ לא נעשה כ"א שליח להוליך גט מה שיתנו לו לא שיקחהו בעצמו כיון שלא הזכיר שיוליך הגט שיכתוב הסופר ויחתמו העדים דזה אינו נראה דגם אם אמר להוליך גט הנזכר מי קאמר שיקחו בעצמו ומי לא נוכל ג"כ לומר שיוליך גט הנזכר כשיתנהו לו ולא עשאו אלא שליח להוליכו כשיתנהו · ומה לנו לומר על רבינו הב"י שיסמוך על דיוק קל כזה באיסור אשת איש · והו"ל לפרש בהדיא שיאמר וקח אותו מידו וביחוד לדידן דנהיגינן להחמיר ולאמר לשונות כפולים ומכופלים ומיותרים שלא שערום חכמינו ז"ל הכל משום שנתמעטו הלבבות ומחמרינן טובא מחמת גודל חומר האיסור והאיך יתקן הרב לשון דמשמע לתרי אפי' לסמוך על לשון דק כקורי עכבים וביחוד שלא מצינו דין זה בשאר פוסקים וגם הוא עצמו ז"ל דלא הביאו בספר הב"י כלל אלא תוספת לפשוט דכה"ג רשאי השליח ליקחו בעצמו ובכלל להוליך הוי שיקחו ויוליכו : ואין לדחות דשאני התם שהבעל נחפז ללכת לדרך וניכר שאין כוונתו ליתן דווקא בעצמו משא"כ כשנשאר בעיר א' דז"א דהא גבי אשה כיון דבעינן שיאמר תנו לא מהני כתבו לחוד אפילו אם נחפז ללכת דלא הכשירו בלא תנו אלא ביוצא בשיירא לא בהולך מעיר לעיר וא"כ אי ס"ד דבשליח נמי בעינן עד שיאמר תנו לידו אבל בלא תנו כוונתו שיותן לידו דווקא והוא יתן לשליח לא מהני נחפז ג"כ ובלאתי ספק דכה"ג הי' צריך שיפרש הבעל בלשונו באר היטב שיקח השליח בעצמו אם הי' שום ספק בלא תנו וביחוד לדידן וכמ"ש : והחילוק שבין הלשונות מבואר מעצמו כשהבעל נחפז אין פנאי ליחד השליח קודם ליווי הסופר דוקא ועוד דאז ממנהו אפי' שלא בפניו כמבואר שם וא"כ עושה השליח אפי' אח"כ ולכן אומר הנזכר שכבר צוה להסופר ולעדים ואומר בקיצור לשון · אבל כשהבעל בעיר ומיחד השליח קודם הכתיבה א"א לומר הנזכר שעדיין לא צוה והי' ל"ל הגט שיכתוב הסופר וכו' והוי אריכות הלשון שלא לצורך : ואין לחלק עוד דכאן דלהוליך פירש שיקחנו ויוליכנו מ"מ כיון שלא פי' איזה גט א"כ איך יקח ואולי לא היתה כוונתו על זה הגט כלל שיכתוב זה הסופר אלא וודאי סמך על הגט שירצה לו א"כ משא"כ התם שהזכיר הגט דגם זה לפע"ד אינו דפשיטא כיון שיחד השליח והביאו אצל הסופר להיות אצל הכתיבה א"כ וודאי על זה הגט שיכתוב הסופר עשאו שליח ולמאי דאכתוב לקמן א"ש שכוונתו שיוליך השליח גט כשר דווקא ואם נמצא פסול אין צריך דעת הבעל בנדון דידן א"כ פשיטא דליכא למיחש להא חששא כיון שכבר נתנו הבעל אלא שנמצא פסול שהרי הוכיח סופו על תחילתו שנתן לו הגט שכתב הסופר וכיון דהוכחנו דלהוליך ר"ל אפילו אם יקח בעצמו א"כ כיון וודאי ע"ז הגט דהא קיי"ל דגבי גט אמרינן הוכיח סופו על תחילתו גבי בריא שאמר כתובו בלא תנו ועלה לראש הגג ונפל ומת דאם מעצמו נפל הוי גט כדאיתא פ"ק התקבל והביאוהו כל הפוסקים :

ואע"ג דבחולין פ"ב מספקא לן אי אמרינן הוכיח סופו על תחילתו הא אמרינן התם דשאני גבי גט דאמר כתבו ופירש רש"י ז"ל דאיכא הוכחה קצת בתחילתו ובסופו גלוי מילתא בעלמא הוא ק"ו הכא דאיכא הוכחה טובא שיחד השליח להיות אצל הגט פשיטא דהכתיבה גילוי מילתא הוא דלגט זה נתכוון ודבריו אלו מסלקין גם חששא הראשונה מה שחששנו שמא לא כיון אלא שיתנו בעצמו דווקא כיון דלא אמר תנו דז"א דהא לא הצריכו במתני' תנו אלא משום דאמרינן בלא תנו כוונתו ליתנו לידו ולא שיתנו לה וכדאמרן בהדיא הבריא שאמר כתבו רצה לשחק בה אלא אי חזינן לדעתו דגמר בלבו לגרשה לא בעינן תנו והיינו טעמא דקולר ומסוכן

דלא בעינן תנו שהדבר ידוע שלא נתכוון זה אלא לכתוב וליתנו לה כמ"ש הרמב"ם ז"ל בפ"ב בהדיא וכן אם הוכיח סופו אפילו בבריא לא בעינן תנו שהרי רואין אנו שרוצה לכתוב גט וא"כ בנדון דידן דרואין שחפץ לגרשה שהרי הוכיח סופו לא בעינן תנו וכיון שכוונתו דוקא על גט כשר רשאי השליח עתה ליקח אותו · ואע"ג דרש"י ז"ל כתב בדבריו מקושיא זו שכתב בגיטין ופ"ב דחולין שמפני שהיה בהול לא הספיק לגמור את הדבר וא"כ י"ל דשאני התם כיון שהיה בהול וודאי אין כוונתו כ"א ליתנו לה דהא אין פנאי לדבר שיתן לה הוא דהא יוצא בקולר וכן לאידך אפשר דהטרוף השעה מיד משא"כ הכא דיש פנאי אדרבה מוכח הוא ליתן לידו מדלא אמר תנו לה מ"מ בבריא שכתב הרמב"ם שהפיל עצמו אחר שכתבו ונתנו לה א"כ הי' פנאי שיוכל ליתן לה ואימא כוונתו הי' שיתנו לו והוא יתן לה וכמו דכוונתו וודאי הי' לכתוב לשם גירושין לגרשה דהוכיח סופו וכו' מ"מ ע"ז לא הוכיח סופו דמאי כוונתו הי' שתתגרש על ידו דווקא ולמה תלינן לקולא דהשמיט מחמת בהלה כיון שהיה זמן כתיבה ונתינה אלא ש"מ אין קפידה בזה :

וב"ת א"כ אם גירש הבעל בעצמו ונמצא פסול ניתן לה הגט בלא דעתו כיון שחפץ לגרשה ז"א דהתם כיון שלא אמר תנו לא עשאן שלוחין כלל וא"כ אם איכו כאן מי הוא אשר יתן במקומו כיון שלא עשה שום שליח דבכלל כתבו ליכא תנו כלל ולא דמי לכתבו בלא תנו דקולר דהתם כיון דחזינן לדעתו שחפץ לגרשה ע"י היתה כוונתו לומר תנו שהרי אין יכול לגרשה בעצמו וא"כ ע"כ עשאן שלוחין ומה שאמר כתבו כוונתו ותנו ג"כ אלא מחמת בהלה השמיט ותנו אבל הכא לא עשאן שלוחין כ"א בכתיבה ושליח צריך שיעשהו הבעל דווקא דושילח כתיב ואין ראי' כאן כלל שעשה שליח אבל הכא שעשה שליח מאן לימא לן שכוונתו הי' שהוא דווקא יתן להשליח ומה התם אנו מפרשין דעתו מה שאמר כתבו ר"ל ותנו כיון דחזינן שחפץ לגרשה אע"ג דבלשון כתבו ליכא נתינה כלל כ"ש הכא דאיכא לפרש על לקיחת השליחות כמו על נתינת הבעל ומי כתיב בתורה שהוא מחויב לפרש שיקחו השליח ואין זה אלא דברים שבלב שהי' בלבו שלא יהי' שליח אלא על ידו והייכו יכולין למלאות כמה תנאים כאלו אלא אין זה כלום :

ועוד אפשר שאפילו אמר בפירש שיתנו לידו והוא יתן להשליח קרוב בעיני שגם השליח רשאי ליקחו דלאו קפידא הוא אלא שתתגרש אשתו ע"י שליח · תיתי מהי תיתי דהא חזינן בגמרא דגיטין דף כ"ט דאי אמר הולך גט לאשתי ואפילו את הולך שרי לשלחו ע"י אחר בחולה לפפוא ולדברי קצת פוסקים שרי בהולך לחודה אפילו בלא חולה · ומ"מ בחולה לד"ה שרי אפילו בהא הולך ופי' רש"י דהולך לא משמע אלא טרח שיגיע הגט לידה · וכן אפילו את הולך ע"כ לאו דווקא הוא דאל"כ אפילו חולה נמי לא דהא אם פירש בהדיא את ולא אחר אסור אפילו בחולה אלא ש"מ שאין כוונתו אלא שתתגרש ומ"מ בלא אונס מהדרינן לקיים מאמרו א"כ ה"ה הכא דליכא קפידא לא מעכב משא"כ אי לא אמר תנו דצריך שעשה הוא שליח וא"א שיעשה שום אדם שליח בלא ידיעתו דושילח כתיב :

וכן מצאתי בהדיא בתשובות הרב הגדול כמוהר"ר אליה מזרחי ז"ל · ולאיתה להעתיקה כי היא קצרה · שנשאל וז"ל סי' ל"ג מי שהי' רוצה לילך בדרך ועומד על עמדו לילך בשעתו ורצה לתת הגט לאשתו והסכימה גם היא רק שלא רצתה לבא לב"ד והב"ד לא רצה לילך אצלה ומתוך הדברים הלך ונכנס בספינה והלך לו אם זה דומה לשיירה או יוצא בקולר ואמר כתבו ואע"ג דלא אמר תנו יהבינן לה דאמרינן קים לן שהי' רוצה לגרשה ומה שלא אמר תנו קיצר בדבריו וכאלו אמר כתבו ותנו ויהבינן לה הה"נ הכא או לא דמי והשיב הרב הא לא צריכה רבה דכיון דהוא לא עשאן שלוחין אלא הוא בעצמו רצה לגרש וא"כ כשרצה הקפיד הלך וודאי הוי א"א גמורה אע"ג דאמר כתבו וחתמו אין אנחנו אומרים שגם תנו בכלל וכאלו אמר מפני שהוא בעצמו רוצה לתת גט ואלו יצא בשיירא מינה אותם שלוחים ואף אם לא אמר תנו כאלו אמר תנו הוא אבל בנדון דידן לא שום אותם לשלוחים וכמו שפירשתי עכ"ל : הרי מבואר בשאלה דהשואל ס"ל כיון שהי' רוצה לגרשה יהבינן אגן · והרב חולק עליו מטעם דלא עשה הבעל שום שליח דמה שלא אמר תנו שהי' הוא רוצה לגרשה וליתן הגט לידה וא"כ לא עשאן שלוחין אבל היכא דלא שייך האי טעמא אם רואין שחפץ לגרשה ועשה שליח יהבינן לה כיון שמגרשה בכל לבו אמרינן כוונתו שתתגרש יהי' איך שיהי' ה"ה הכא דליכא רמז כלל שהוא יתן להשליח · ועוד שכבר גירשה ואיכא הוכחה טובא שחפץ לגרשה אלא נמצא פסול :

וכן משמע מתשובת הרשב"א שהביא הב"י סי' קכ"ב בגט ארוכה · דהי' כתוב אכה אכתתי שהוא כשר ומ"מ אם העדים רוצים יכתבו עוד גט אפילו בלא רשות הבעל ויתנו שהיה עד ועוד צריך לידע שאם נתן המגרש את הראשון מידו ליד אבי הנערה להוליכו לביתו שוב אין יכולין לכתוב גט אחר דבזה נתרצה לעשותו שליח ולא באחר עכ"ל הרי שלא אמר הרב אלא משום טעמא דבזה נתרצה וכו' אבל מטעם דאין הבעל כאן ולא חפץ שתתגרש אלא על ידו שהוא יתן להשליח לא אסר הרב אלמא לא חיישינן לה וטעמו של הרב אין שייך בגופי דידן וכמ"ש לקמן אי"ה כללו של דבר בהא נמתינן ובהא פלוגתא דשרי ליתן אפילו בלא הבעל אם הלך הבעל בנחיים :

ועתה נבא אל עיקר הדין אם נאמר שכבר עשו העדים שליחותן אם לא הנה נודע מחלוקת הפוסקים בסי' קכ"ב שהביא הטור דלהרמב"ם אי אמר כתבו ותנו לשליח אפילו נמצא פסול הוי ספק מגורשת אם כתבו אחר וגירשוהו בו דלא אמרינן בגמרא מי אמר כתבו מקפא והבו לה אלא כאומר ותנו לה אבל תנו לשליח איבעיא ולא איפשטא והב"י נתן טעם לדבריו אבל רש"י והטור ס"ל דלא איבעיא בגמרא אלא אם נאבד מן השליח והגט

דעת - אתר לימודי יהדות ורוח * www.daat.ac.il

וסגם הי׳ כשר אבל גט פסול וכתבו לשליח וודאי יכולין לכתוב אחר ע״כ:

ונראה לפי מאי דנהגינן עפ״י תקנות ר״י בעל התוספות ז״ל ללוות הסופר לכתוב כ״כ הרבה גיטין גם אחר גט עד שיצא אחד שייטב בעיני הרב ולכל מי שיראה לו כ״ע לא פליגי דיכולין לכתוב אחר אפילו בשליח כמו שהרי הב״י פירש טעמו דהרמב״ם דמחלק בין אשה לשליח ובאשה כיון שטוב ליתן לידה דעתו הי׳ שתתגרש באותו כתיבה אבל כשמגרש ע״י שליח כיון שאפילו יהי׳ כשר איכה מתגרשת באותה כתיבה כיון שכתבו גם לידו אפילו יהי׳ בטל עשו שלוחתן מכ״ל:

וא״כ בכגון דידן דחזינן דקפיד ומלוה לסופר במעמד השליח לכתוב גם כשר לדעת הרב וכן לעדים א״כ בעינן שיותן ליד השליח גט כשר בלי פקפק כלל לענ״ד לא יעלה על שום דעת חכם בעולם לומר שעשו שלוחותן והרי לא עשו שהרי התנה עמהם שיותן גם כשר לידו דווקא וזה פשוט בעיני בלי שום רא׳ ולפי דעתי אין חכם בעולם שיאמר סברי׳ זרה כזו שמתחלה הי׳ שיהי׳ כשר קודם שיותן ליד השליח ואחר שיותן לידו לא איכפת לי׳ אפלו יהי׳ בטל ונשתקע דבר זה ולא נאמר:

ועוד למאי דנהגינן כהשוה שיאמר שליח אומר לו הנני ממנה אותך שלוחי להוליך גט לאשתי וכו׳ ותן אותו בידה וכו׳ והו תהא מגורשת ממני ומותרת לכל אדם הרי מבואר בדבריו שרולה שתהא מגורשת ממנו בגט זה וא״כ מלוה לעדים לכתוב גט ואיך ס״ד דעשו שליחותן בגט פסול ועוד אפילו בלא מעמד השליח כיון שלא אמר לעדים הנו לאשתי הרי לא הי׳ חפץ שתתגרש באותו כתיבה שלא היה כוונתו אלא או ליתנו לידו או שהשליח יקחו מהם ואפ״ה הקפיד על גם כשר א״כ לא שייך טעם הב״י:

וכבר שלפל החכם בעל ח״ם ז״ל ואסריו הב״י מה שלא כתבו בנוסח שטר השליחות של הסמ״ק ז״ל וכש״נ״ע גם זה לידה תהא מגורשת וכו׳ שלמא דלאו כ״ע כהני בהכי וא״כ גם כשעשו השליח בע״מ אמר דלא אמרו לו האי לישני וכדמשמע פשטא דתלמודא בכל דוכתי שלא אמרו אלא הולך גט או את הולך ולכן קמבעיא להו אבל לדידן אין ספק · יהיה איך שיהיה מ״מ מטעם הראשון אין ספק בעיני דכיון שיחד השליח שיהי׳ אצל הכתיבה והחתימה ובפניו לוה להם לכתוב גם כשר דוקא והקפיד על גם כשר א״כ שיהיה כוונתו שיכתבו גט כשר ליתנו לשליח ואיך יעלה על הדעת שעשו שליחותן:

ובזה נסתלק כמו מה שיש לחוש בנידון דידן מתשובת הרשב״א ז״ל הנ״ל שכתב דאם הבעל כותן מידו ליד אבי הנערה וכו׳ דבזה כתחלה להיות שליח ולא באחר דלדידן כ״ל דלא שייך האי טעמא שהרי לא עשאו שליח כ״א להוליך גם כשר ואם כתבו לו בטעות גם פסול איכו שליחו עי״ז כלל שהרי הותנה כמה פעמים לכתוב גם כשר א״כ בטעות נתן הבעל לידו גם פסול זה וכוונתו לגם כשר ועוד פשיטא שכוונתו לגם כשר שהרי אמר והו תהא מגורשת ממני וכו׳ וכן אמר א״כ כשמסרו לידו וכש״נ״ע הגט לידה תהא מגורשת ממני ברור כדבר שכוונתו על גם כשר וכיון שכוונתו על גם כשר מה לי עדים או שליח דכי היכי דגבי עדים אמרינן מידי חספא אמר בהו ה״נ גבי שליח וכיון שהוכחנו לעיל מתשובת הרשב״א זו עצמה דלא איכפת לבעל שיתן הוא דווקא לשליח א״כ כיון שנתן הבעל הגט לידו בטעות ולא עשאו שליח לזה הגט כלל א״כ רשאי לכתוב גם כשר וליתן ליד השליח ואפילו א״ל דלא דמי שליח לעדים דבעדים לא אמר התמו גם זה שכתן לידה שהרי הוא מלוה קודם שנכתב וא״כ מלוה לכתוב ולחתום גם התם ולכן אמרינן דלאו חספא אמר להו אבל בשליח שנותן גם זה לידו א״כ דכוונתו לגם כשר מ״מ לא עשאו שליח אלא לזה דגם בהוליך גם זה לאשתו קמאי וודאי כוונתו לכשר דכי לחוק עשה לשלוח גם פסול ואפ״ה אמרינן דלזה עשאו שליח דוקא ש״מ הכא והכא מסתברא לפי סברתו ז״ל מ״מ לפי מנהגינו שמייחדים שליח קודם לכל ואומר לו שיהי׳ שליח להוליך גם זה ואינו אומר זה כמ״ש לעיל · וכבר כתב בתשובת להרמב״ן הי׳ קמ״ם כשעשה שליח להוליך גם זה וניתן לו גם שהוא ספק פסול יכול להחזירו לסופר לכתוב לו אחר קיו בגם פסול ממש ואע״ג דלא״כ כשמסר הגט לידו וגם המסירה מגם עלמו הוי כגם זה כדמשמע מדברי הרשב״א מ״מ אף גם זה פשיטא באין כוונתו לבטל השליחות הראשון דאיך יתכן שיתקנו האחרונים אשר החמירו כל החומרות והפסו וחקרו כל הדקדוקים לתקן ע״כ היותר טוב בלי פקפק ויתקנו ויקבעו מנהג תמיד שיבטל הבעל בכל פעם שליחות הראשון ובמקום שאנו מלמעדים שהי׳ לנו לתקן תמיד לעשות בשליח כמו בסופר ועדים לומר לו שאם ימצא פסול שלא כדעת הרב תחזור ותהי׳ שליח על גם אחר · וכמ״ש מהרמא״י ז״ל בד״מ דזה מהני כמו בעדים יעמדו ויתקנו לחזור משליחתו כמתכא לילך מהאי דעתא · אלא וודאי כיון שכותן גם זה לידו א״ל זה שהוא סובר שהוא כדינו כיון שהוא כשר לדעת הרב ושליחות הראשון במקומו עומד בלי ספק ואפילו נאמר דכוונתו הכא שיותן הגט לידו דווקא וא״כ י״ל דאין רא׳ מהא דהתם מיירי שהלך הוא מכאן ולוה את השליח ליקח גם הנה ולהוליך ולכן אם העדים כותבין אחר רשאי הוא להוליך אבל הכא כוונתו אנא שימסור לו הוא ויעשנו שליח לזה מ״מ כיון שאמר לשליח ותן אותו וכו׳ ותהא מגורשת כו׳ הרי עשאו שליח לגם כשר לגרש אותה א״כ אם כוונתו במסר לידו אפילו לגם בטל א״כ ע״כ חזר בו וזה אינו: וגדולה מזאת כתב הרא״ש ז״ל בתשובה כלל מ״ה סי׳ ז׳ שכתן בעל לאחד כתב לשליחות להולכה וא״כ כתב לשליחות לקבלה וכתב הרא״ש והאריך דלא אמרינן שחזר בו אלא וודאי טעות הי׳ בשטר לקבלה ונשמטו ממנו תיבות כ״ש הכא דאין הדברים סותרין זה את זה כמו התם ודברי הרב בהג״ה קאי על דינא דגמרא לא לפי מנהגינו תדע שהרי דבריו לקוחים מתשובת הרשב״א ותשובה להרמב״ן ובימיהם לא נהיגו באלו החומרות כי חכמי אשכנז האחרונים הנהיגו מנהג שלנו לא שעכוס הראשונים כ״כ ואין כמו מוס בדבריהם כלל כיון דלמנהגינו רשאי העדים לכתוב גם כשר לכ״ע כמ״ש לעיל הכא נמי גם השליח רשאי להוליך כיון שאמר להוליך הגט כשר הנה לא נעשה שליח על גם פסול כלל ובטעות ניתן לידו:

ואצ״ל בהלטרף אליו טעם הראשון דכיון דהעמידו אלל הסופר והעדים ולוה בפניו על הגט כשר הנה לא עשאו ג״כ שליח אלא על גם שייטב בעיני הרב ועוד כיון שהוכחנו לעיל שכוונתו שרשאי השליח ליקח מיד העדים בלא הבעל וא״כ אלו הלך הבעל ולקח השליח גם פסול שהיפה דאינו כלום שלא אמר לו שקול חספא ה״ס אם מסר הוא לידו א״כ דאין ס״ד שנסלק שליחתו לגמרי דכשיקח הוא יקח כשר דווקא וכשיתן לו הוא יהי׳ שלי׳ רק לזה לבדו דברי׳ אלו לא כתבו לכתוב ובעם שכתבנו דלמנהגינו כדעת ר״י שהסכי אפי׳ במוסר גם לשליח יתייחס מה שכתב הרא״ש ז״ל בתשובה הי׳ נ״ו והביאו הטור סוף סימן קכ״ו בשליח להולכה ההב״א נם ולא הוי הוויין ארוכין שהתיר הרא״ש להאריכן כי מסתמא לוה הבעל לכתוב כתיקן חז״ל וכו׳ והריב״ש נחלק על זה בסי׳ ש״ד וכתב דאם תקון לריך · מי יתקן אותו זולת הסופר שהוא שליח הבעל ע״כ וקשה איך ס״ד שיתקנם הב״ד ואפילו הסופר והא בגמרא סלקא בתיקו אם אמר כתבו ותנו לשליח דשמי׳ לא נעשו העדים שלוחים אלא עד כתיבת השליח וא״כ אין רשאין לעשות כלום ואפילו אם הוא טעות ממש וכ״ש דקשה אם הוויין לא הוי פסולין מדינא אלא שקפדינן בהו לכתחילה כמו שכתב הב״י בזה פשיטא דעשו שלוחתן וכמ״ש הרא״ש עלמו בפסקיו והתוס׳ וכל הפוסקים דבדבר שהוא כשר מדינא דתלמודא אלא שהכהינו כמה חומרות מקרי יותר עשו שליחתן · ופשוט הוא א״כ אם הסופר עשה שליחתו ואין רשאי לתקן עוד כ״ש הב״ד שלא היו שלוחים מעולם וגם לענ״ד לא משמע בתשובה הרא״ש כדברי הב״י שהרי כתב הוא ז״ל בתשובה להאריך הוויין של הגט אין יכולין דאם הוא חשיב כתקון הגט והכשירו א״א לעשות בלא לווי הבעל כי הבעל לריך לומר לאסיפר כתיב ואם כיתן הגט לאשה וכו׳ כמ״ש הטור סי׳ הנ״ל והנה זה הלשון של הרא״ש לריך תיקון דמה כוונתו כמ״ש אם הוא חשיב כתיקון הגט וכו׳ וע״כ לריך להגיה דאם הוא חשיב תקון הגט כ״ל דאם האריכו הוויין חשיב תיקון הגט שהוא מכשיר הגט א״א לעשות בלי לווי הבעל הרי מבואר דבתיקון הגט והכשירו מיירי והדעת מכרעת כן דבדבר שאינו אלא לכתחלה לא היה הרא״ש ז״ל מקפיד כ״כ ויהיה איך שיהיה מ״מ קשי׳ ואפי׳ נאמר דהרא״ש ס״ל כרש״י דבעיא בגמ׳ אכתבו קאי ולא אכתבא פסול וכמ״ש הטור דבכתבא פסול אפילו גבי שליח אמרינן דלאו חספא אמר למיס׳ לי׳ מ״מ קשה דממ״נ מעשה שהיה איך היה אם השליח קבל הגט מיד הבעל כשעשה דשליח להולכה וכ״ע שפירושו שהבעל עשאו ומוסר הגט לידו היאך אפשר לתקן אפילו בשעת הדחק הלא לא עשאו שליח אלא על גט זה כמ״ש הרשב״א וביחוד הריב״ש אשר דרכו תמיד להביא דברי הרשב״א ואיך הכשירו בתיקון הסופר בלא ידיעת הבעל שיחזור ויבוא לו ואם לוה הבעל לכתוב ולמסור ליד השליח הרי כשר אפילו לכתחילה בלא דחק כלל כמ״ש הטור ז״ל בסי׳ א׳ דאם כתבו גט פסול ונתנו לשליח ודאי יכולין לכתוב גט אחר הרי מבואר דאפילו לכתחילה כשר לדעת רש״י ולפירושו של הב״י שיש כראה קלת לייטב דוודאי אם הוא פסול גמור הרי לתקנו כשיטת רש״י והטור אבל כאן שאינו אלא קפידא לכתחלה שמא כשר הוא מדינא הלכך לכתחלה לא מתקנינן ליה ובשעת הדחק מקרי דיעבד כע״ש לקמן מינו לענ״ד כבר הוכחתי דלא״א לפרש כפירושו ·

אבל לפי דרכינו א״ש דהרא״ש מיירי לשיטתו שכתב בפסקי׳ דהאר להנהיג ללוות לכתוב כמה גיטין עד שייטב בעיני הרב ואז מהני אפילו מסר הגט בעלמו וכמ״ש ומ״מ לכתחלה אין נכון לעשות כן ולכן לא הכשיר כ״א בשעת הדחק ואפילו א״ל דפליג אהרשב״א וכמ״ש לקמן דהרשב״א כהרמב״ם ס״ל שיש נראה דהלכה כמותם דהרשב״א יחידאי הוא לגבייהו ואיתי עוד לדקדק מדברי הרב מהרמא״י שכתב דברי הרשב״א דמוקי גם לשליח אין יכולין לכתיב גם אחר בלא רשות שלו משמע דגם העדים אין יכולין לכתיב דעשו שלוחתן וכן מבואר בתשובה להרמב״ן שכתב וכל זה לא אמרתי אלא כשעשה הבעל שליח על גם סתם אבל כשעשאו שליח על גם זה הא״שוב אין להעדי׳ ולהסופר לכתוב גם אחי׳ ולא לשלי׳ להוליך גם אחי׳ אלא א״כ מדעת בעלה ותשובה זו להרמב״ם הוא תשובת הרשב״א כי מלבד שכתב הב״י בהקדמתו שכל תשובה להרמב״ן הם תשובת הרשב״א הנה תשובה זו ביחוד הוא תשובת הרשב״א והוא בתשובת דפוס שלנו סי׳ אלף קס״ג אות באות וא״כ מוכח דהרשב״א כהרמב״ם ס״ל דאי כרש״י ס״ל למה אין לסופר ולעדים לכתוב גם אחר דכתי דהשליח לא נעשה שליח אלא על גט זה מ״מ הסופר והעדים למה לא יכתבו דהא לשיטת רש״י ז״ל אפי׳ הכי לשליח לא אמר לעדים לכתוב חספא דהא לסופר ולהעדים לא אמר גם זה ואפילו נאמר דהרשב״א קיל״ל בלשונו מ״מ דלאו לשליח גם זה וה״ל דהם לעדי׳ אמר גט זה כגון שכתבו הסופר וא״כ אמר לעדים התמו גט זה מ״מ לסופ׳ א״א לומר בעולם שאמר לכתוב גם זה דווקא וא״כ למה לא יכתוב ע״כ דהרשב״א כהרמב״ם ס״ל ולכן אין העדים רשאים לכתוב דגבי שליח נסתלקו בכתיבתן ליד השליח משליחתן ומ״מ לריך טעם גבי אם עשאו שליח על גם סתם איך כותבין העדים לטעם הב״י שכתב בדברי הרמב״ם כיון שאיכה מגירשת בכתיבתן ליד השליח עשו שליחתן אפילו אם יהיה בטל א״כ איך יכתבו העדים דכהי דהשליח הוא שליח עלגט סתם מ״מ העדים אחר כתיבתן ליד השליח אסתלקו להו והא שעשה שליח סתם היינו אם יחזרו העדים ויכתבו גם מידיעתו אין לריך לחזור ולצוותו על השליחו׳ ורשאי השליח להוליך מעלמו כיון שהוא שליח סתם וא״כ למה לא נאמר שעשו העדים שליחתן כמ״ש לעיל כיון שאינה מתגרשת מיד בכתיבתן ליד השליח כמו סופר אע״ג דכל סופר מלוין לו סתם כמ״ש ואפ״ה עשו שליחתן כתבו לשליח ותדע שהרי הרשב״א

בגמרא

www.daat.ac.il * דעת - אתר לימודי יהדות ורוח

בגמרא קאי שנתינה שליח אגט קתני שהרי כתבו ונתנו לשליח אי אפשר שפרש זה שהרי הוא מינה עתה לכתוב והשליח נתינה כבר ולפ"ה אמרינן עשו שליחותן לשיטת הרמב"ם אם לא פירש הרב דהתלמוד איירי באומר כתבו ותנו לשליח שמיניתי שיהיה שליח על גט הראשון שיעלה בידכם דהוו כמו גט זה אבל אם אמר סתם לשליח שמיניתי לא מצריך כלל דפשיטי דכשר והוא דוחק גדול :

ומ"ש מוכח דלא ס"ל כרש"י כמ"ש וכן מוכח הב"י בהדיא דכתב דמשמ' מתשובה זו להרמב"ן דס"ל כהרמב"ם וא"כ יש לתמוה על מהרלמא"י דמוכח שטרא לבי תרי דמדכתב דין זה אחר שהביא דעת רש"י והטור משמ' דכ"ע מודה בזה ולפע"ד א"א לאומן כמ"ש ואלו כתב הרב אין יכול להוליך גט אחר היה אפשר לייסב דכוונתו דהרשב"א גבי עדים קאי לשיטת הרמב"ם אבל לענין שליח ס"ל דגם רש"י והטור מודים דלא נעשה שליח להוליך כ"א על גט זה וכ"מ דאם חוזר ועשאו שליח אחר שנמצא הטעות אין צריך לחזור וללוות לעדים אבל הרב שכתב אין יכולין לחזור ולכתוב דקאי אעדים וא"צ לאפשר לייסב בדוחק דאין יכולין פירוש שהשליחין אלא שאין בו צורך כיון שאין השליח יכול להוליכו הכא נתן מכשול בפני המעיינים בפירוש זה · גם לפע"ד אין סברא בעולם לדעת רש"י לחלק בין עדים לשליח דכי היכי דגבי עדים אמרינן מידי הפסקא וכו' ה"נ גבי שליח דמידי הפסקא אמר להוליך כיון דבטעות נתן לו ופשיטא שעשאו שליח לגט כשר וכתי' דמוסר הוא עצמו יש לבע"ד לחלוק על סברתינו ולומר שאעפ"י שעשאו שליח לגט כשר מ"מ אמרינן אם איתו כאן מי יחזור ויחזור לידו דלא עשאו שליח אלא שימסור הוא לידו אבל בתשובת להרמב"ן שלא הזכיר שמסר הוא עצמו לידו אלא שעשאו שליח על גט זה משמע אפי' לא אמר אלא ליקח ולהוליך גט זה וזה כשר לפי ע"ד לשיטת רש"י כיון דהיה סבר שהגט כשר ועשאו שליח על גט כשר ולא נעשה שליח על גט פסול כלל · וגם אין לשון הרשב"א סובל דהטעם הוא גבי מסר לשליח משום דלא עשאו שליח אלא שימסור לו הוא בעצמו ולטעם זה היה הדין אפי' אם יבוא אליו ז"ל ויאמר שהיה כוונתו שאפי' אם ימצא פסול יהיה שליח לגט כשר אחר מ"מ מי יתן לו שהבעל לא רצה אלא שיתננו הוא בעצמו דאין הלשון משמ' כן וכמ"ש לעיל אדרבה מתשובה זו משמע דלא בעינן שימסור הוא דווקא כללו של דבר בהא פליגא ובהא נחיתא דבנדון דידן כ"ע מודו ואפי' אי פליגו הוי ספק אי הלכה כרש"י ז"ל או כהרמב"ם את"ל כהרמב"ם עדיין ספק הוא דהא סלקי בתיקו כמ"ש הרמב"ם בעצמו דספק מגורשת היא ובכר כי הרב מהר"י בן לב ז"ל דכה"ג מקרי ס"ס וכבר כתבנו דגם במוסר ליד השליח לב"ד אלא ג"כ בשיטת רש"י והרמב"ם ובנדון דידן דעיגון גדול הוא שאפשר בתשב עגונה עולמית כדאי היא רש"י והטור לסמוך עלייהו ופשיטא דהרא"ש ס"ל ג"כ כן שהרי כתב על הבעיא · דגמרא דאזלינן לחומרא ואם כתבוהו לשליח ובאבד עשו שליחתן כנ"ל משמע דמפרש הבעיא על כאבד ולא אטעות וביחוד בנידון דידן דהיכא שם אביו ושם אביו איכו מעכב :

ואע"ג דכתב הרא"ש הביאו הטור סימן קכ"ט באחד שהיה שמו יוסף ב"ש וכתב בו יוסף בן שמואל שפסול כבר כתב הב"י דהטעם הוא דהיכא שם אביו להיכא מקום דירתו דמי ופסול לד"ה אפילו מאן דמכשיר בדבר שאינו מעכב משום דהיכוי מקום דירתו ידוע הוא ומתחלף באחר וה"ה שם אביו נמי ידוע הוא אבל בנדון דידן דליכא למימר ידוע דפשיטא דאפילו אחד מעדיהם ושכנים מכל ישראל אין יודעי' שמו אם הוא אליעזר או אלעזר וכבר חקרנו ודרשנו היטב ועדיין לא נודע שמו באמת אלא שאנו שופטים מצד שבלבו כי למה ישתנה מאחר זו סימן שכתב בסדר גיטין האחרונים ששמם אליעזר וא"כ אין הטעות ניכר לכל דשמא זה יצא מן הכלל כדרך הרבה כינויים דלשון אשכנז שקורין אותו לס"ת זה בכה וזה בכה וביחוד שמת זה ע"ו שנים ואין כאן מצבת קבורתו כלל בנדון כזה פשיטא דגרע טפי ממקום לידה דאין הכינוי פוסל בזה וכמעט על זה לבד היה ראוי לסמוך בשעת עגון גדול כזה וביחוד שיש לתמוה הרבה והרבה על הרב בעל ת"ש שכתב בסי' רל"ג ורל"ד דמוכח מדברי הרא"ש פרק השולח דאזלינן בכתיבת השמות בתר עלייתן לס"ת והמעיין שם יראה אדרבה להיפך ואין להאריך בזה וכבר האריכתי בתשובה בזה וכמ"ש דפשיטא דקריף גדול מיהא הוא להכשירה עם גט אחר לכן דעתי מסכמת להתירה בגט אחר דהיינו שיצא שליח זה עוד גט אחד ויתנה שניהם לאשה דשמא גט זה כשר הוא וא"כ עשו שליחתן והשני איכו כלום כמ"ש הרשב"א ז"ל ובלבד שיסכימו עמי עוד עכ"פ קצת בעלי הוראה המפורסמים ואם לאו דעתי בטלה :

עוד היה הוכך בזה חכם א' מורה הוראה מטעם דאין הבעל כאן ומי יקנה הקלף והדיו לסופר דצריך לשיות משלו וזו אין חששא כלל בעיני שהרי נחלקו הפוסקים בזה די"א דאין צריך כלל להקנות דבמאי דאקני רבנן שכר הסופר הכה גם הקלף ושאר דברים יקנו לו בשמוע זה ובש"ע לא הזכיר דבדיעבד פסול אם לא קנו במתנה משמע דבדיעבד אין צריך ובנדון דידן אין דיעבד גדול מזה כמ"ש מהר"י בן לב בתשובה לשעת עגון מקרי דיעבד ועוד דאפשר לזכות לבעל שלא בפניו דוודאי זכות הוא לו כיון שחפץ בגט ואם לא עובר בכל יום על שאר ועונתה לא יגרע ועוד בלי ספק ישא אשה אחרת דסבר שנתגרשה זו כבר וא"כ זכין לו שלא בפניו חוץ כמה חדשים שכתבתי כל הנ"ל חזרתי ועיינתי ומצאתי לע"ד דלא לדקו דברי רבינו הב"י שכתב דמתשובת הרמב"ן משמע דס"ל כהרמב"ם ז"ל כיון שהוכחנו דתשובה זו היא של הרשב"א א"כ היו לפי דבריו דדברי הרשב"א סותרים זא"ז שהרי הרשב"א כתב בתשובה שהביא הב"י לפני זה והעתקתים קצת לעיל בגט אלוסם שכתב בו אנשתי כו' דאם העדים רוצים לכתוב גט אחר מספק יכולין ואין צריכין ליטול רשות משבעל כהאי תפסה ואפסה שהבעל לוה לכתוב גט כשר כו' ועוד צריך עתה לדעת שאם נתן המגרש את הראשון מידו ליד אבי הנערה להוליכו שוב אין יכולין כו' ע"כ משמע שמעשה היה שנתנו גט לאבי הנערה להוליכו לבתו אלא שבריש"א כתב הרשב"א הדין אם נתנו העדים לידו שהבעל צוה לכתוב וליתן לו ובסיפא כתב אבל אם הוא בעצמו מסר לו לא באין לפרש דברישא איירי שאם נתנו הם לאשתו שלום כן ובסיפא איירי ע"י שליח דא"כ אבי הנערה מה עיבי וכי בכ"א היה שאבי הנערה היה השליח כיון דלא ידע הרשב"א אם ליה ליתן לה או לשליח אבי הנערה מה בעי הכי ועוד דלמה מחלק בין אם המגרש עצמו נתנו אפי' אם הם נתנו לשליח לאו כלום הוא כיון דס"ל כהרמב"ם א"כ אין לכתוב גט אחר אלא וודאי כדכתיבנא שהיה שם שליח בוודאי הוא אבי הנערה שכן נשאל מהרב ז"ל אלא שלא ידע אם צוה לעדים לתנו לו או הוא עצמו נתנו וא"כ איך כתב הרב בריש' שיכתוב גט אחר אלא ש"מ כרש"י ס"ל וזו רא"י גדולה א"כ ע"כ צ"ל דתשובה להרמב"ן נמי כרש"י ס"ל ומה שאמרו' לכתוב בגט זה הוא מטעם שליח כיון שאין השליח רשאי להוליך שלא נעשה שליח כ"א ע"ז אין לעדים לכתוב דמה להם לכתוב כיון שלא ישלחוהו וכמ"ש לעיל וא"ע"ג דמהרלמא"י כתב אין יכולין לכתוב אפשר דהושם שמא ישלחוהו ג"כ דיאמרו שלא על הגט כתב כך צריך לפרש על כרחינו כי לע"ד אין להשיב וכן מוכח מלשון התשובה עצמה שכתב וב"ז לא אמרתי אלא כשעושה הבעל שליח על גט סתם אבל אם עשאו שליח על גט זה כו' הנה לא הזכיר אלא שליח ובעדים וסופר לא הזכיר אם עשאם עדים בגט סתם או בגט זה שיעלה בידם לאשון משמע דפשיטא אפילו עשאם סתם אין יכולים וא"כ אי ס"ד דטעמיה משום דס"ל כהרמב"ם מ"מ קשיא ומ"ש קשיא וכי בשביל שעשה גם השליח סתם מהכי יותר כיון שעשו העדים שליחתן לשיטת הרמב"ם אלא ש"מ דהכל תלוי בשליח שאין כותבין כיון דאין השליח יכול להוליכו וא"כ כיון דמוכח היטב דהרשב"א נמי כרש"י ס"ל א"כ רש"י והרשב"א והרא"ש והטור קיימא כחדא שיטתא ועתה בטח הוא לסמוך עלייהו ומה בשעת הדחק והנלע"ד כתבתי וחתמתי נאם יהושע :

עוד ראיתי לייסב דלא תקשי עלן כיון דמנהגינו לומר שיכתוב גט אחר גם על שיסי' אי לדעת הרב כו' א"כ כיון שזה הגט הוטב בעיני הרבי הכי עשו שליחתן דזי"א דפשיטא דלא אמר לדעת הרב לגריעותא דאם יהי' באמת והרב יעשה לא יכתבו אחר דאדרבה מכל הפוסקים דלמעליותא הותנה הכאי זה דאפילו אם לתקון חז"ל כשר מ"מ אם לדעת הרב לא ישר מחמת חומרות שכתבו יכתוב אחר דוק בטור ובב"י ובשאר פוסקים ותמצא ואדרבה מצינו איפכא שכתב הרשב"ץ ז"ל הביאו הב"י דאם אמר כתבו מאה על ק' עד שיצא אחד כשר כתקון חז"ל דעתי היה עד שיזדמן להם גט כשר לפי דעתם ומ"ש שאמר כתחז"ל לפי דעתם אמר דאדעתייהו קא מגרש כיון שאין שם מורה דעת אלא הם עכ"ל הנה אף דכשר לתקון חכמים כיון דאינו כשר לדעתם לא עשו שליחתם אע"ג דלא הזכיר דעתם כלל כ"ש איפכא דלא גרע שהגבים הקישו והניח הקורה דאם יהי' פסול מתקון חז"ל וכשר לדעת הרב שעשו עשו שליחתן דוודאי יש בכלל מאתים מנה וזה פשוט בעיני מאד נ"ל יושע :

שאלה פג

איש בליעל א' ברח מאשתו והניחה עגונה כמה שנים ולבסוף נודע כי הוא בצבא מלחמות אויב בין עם נכרי אשר לא ידע מתמול שלשום והוא כמו שבוי ביניהם ונזדמן שבא השיב שהוא ביניהם עם רב ועצום סמוך לעיר א' אשר דרים בה יהודים מתי מספר ונודע ליהודים שהוא שם ואמרו איש אל אחיו לכא אל השר ונשתדל דבחזקת היד אלו נוכל להביאו אלינו ונשתדל גט מאתו וכן עשו ובשורה גדול קראהו חוץ לחיל ודברו אתו ואחר רוב השתדלות שתוהו ובתרצה שיתן גט ויסד שליח וגם על שני עדים אמר שיהי' עדים שזהו שליח ליתן גט לאשתו ויגרשה כראוי כאלו הוא מגרשה ובין היהודים שלנו לא הי' איש שהי' בקי בטוב גיטין רק למדן אחד היה ביניהם רק לא הי' בקי כראוי והלכו היהודים ולקחו סופר אחד שלא היו במעמד ההוא וכתבו גט שנים מהם חתמו ושלחוהו ע"י שליח והבליעל מיד שלום כנ"ל חזר לחיל אויב ולא נודע איפה הוא וקרוב הדבר שנטמע ביניהם וא"א להשתדל בעולים גט אחר עתה מה דינה של אשה זו בגט זה ואם הוא פסול אם רשאים לכתוב גט אחר עוד שעידו קצתן כי שלמדן הנ"ל דבר אל הבליעל ואמר כי לע"ע אין ספר בידו ואינו יודע איך להתנהג עמו בענין צוואתיו להם ליתן גט לאשתו והשיב הנני מצוה בכל אופן היותר מועיל שבעולם שכתוב בספרים איך ומה לעשות על הכל אני מצוה ומסכים לעשות ככתוב שם מקטן ועד גדול גם העידו קצתן שאמר הלמדן אליו שאם ימצא גט א' פסול יכתבו אחר אפילו כמה גיטין עד שיצא אחד כשר

תשובה

שאלה זו קשומה מאוד וצריך לדרוש ולחקור איך היה ציווי כי הדין נחלק לכמה חלקים ותחילה נבאר כל החששות שבנידון זה ונשי' עליהם על ראשון ראשון החשש הראשון הוא ידוע מה שלוו לסופר אשר שלא הי' ביניהם ולא ציווהו כלל ומטעם זה הגט פסול מדאורייתא השני אם רשאים לכתוב גט אחר עפ"י דעת הרמב"ם ז"ל שכתב דאם אמר כתבו וגט ותנו לשליח ונמצא אח"כ הגט בטל אין כותבין גט אחר ואם כתבו ונתנו לה היא ספק מגורשת ה"נ צריך לחקור איך היה הצווי אם אמר לכל החבורה תנו גט לאשתי או לאלו הג' בלבד ולהשכים לא עשה כ"א עדים על השליחות והד' אם עשני מה שהתנה שהוא מצוה עי"ל היותר טוב בספרים ושאר הדברים נדקדק בתשובתינו :

ועתה אשיב כי החשש הראשון אין ספק שהגט בטל מדאורייתא כי משנה שלימה היא ק"ש שחקבל אמר לשנים תנו גט לאשתי או לג' כתבו ותנו הרי אלו יכתבו ויתנו אמר לג' תנו גט לאשתו הרי אלו יאמרו לאחרים ויכתבו ויתנו דברי ר"מ וכו' ור' יוסי פליג שאפילו אמר לב"ד שבירושלים

www.daat.ac.il * דעת - אתר לימודי יהדות ורוח

שבירושלים תנו גט וכו׳ הרי אלו ילמדו ויכתבו ויתנו הם דווקא ולא ילוו ואסיקנא טעמא משום דמילי נינהו ומילי לא ממסרן לשליח ואסיקנא בגמרא דהלכה כר״י עוד בעי בגמרא שמואל אם אמר לשנים כתבו ותנו גט ואמרו לסופר וכתב וחתמו הן מהו והשיב דהלא והדבר צריך תלמוד ופירש בגמרא דמספקא ליה האי כתבו אי ר״ל חתימתן אי ר״ל כתיבת הגט הרי מבואר דכה״ג אסורין לומר לאחר לכתוב ולחתום רק הם ילמדו לכתוב ולחתום ואע״ג דשמואל מספקא לי׳ לענין כתיבת הגט אם רשאי׳ הכא לדידן לא הוי ספקא כלל אלא גט בטל ודאי דהא פריך בגמרא אשמואל ואי כתבו חתימתן הוא הא כתב הגט כשר והאי שמואל דהלכה כר״י דמילי לא ממסרן לשליח ומשני אי כתבו חתימה הוא כתב הגט נעשה כאומר אמרו ושמואל סבר דאומר אמרו כשר ע״כ וכיון למסקנת הפוסקים דלית הלכתא כשמואל בהא אלא אומר אמרו נמי פסול כמ״ש הרי״ף והרא״ש והרמב״ם ושאר פוסקים א״כ אפילו אי כתבו חתימה הוא הכא כתב הגט נמי פסול דאומר אמרו נמי פסול :

ומיהו להרמב״ם אומר אמרו אינו אלא פסול דרבנן כמבואר בדברי׳ פ״ג דהלכות גירושין ומ״מ בכתיבה כיון דמספקא לן האי כתבו אם כתיבת הגט הוא אם חתימה ואי כתובה הוא בטל הגט לגמרי א״כ ספק הוא שמא בטל הגט מן התורה ואפילו נשאת תצא אבל להרי״ף והרא״ש ז״ל אפילו באומר אמרו בטל הגט לגמרי ונ״ה כמבואר בדבריהם ומיהו בנידון דידן אע״ג דלכאורה אין נפקותא כיון דלא נשאת פשיטא דלא תנשא לכ״ע מ״מ נ״מ כיון דהוא שעת הדחק גדול דא״א להשתדל גט אחר הי׳ דינו כדיעבד כמו שיש להביא ראיה מכמה דוכתא אך לפי מ״ש גם אליבא דהרמב״ם הוי ספק מגורשת ואם נשאת תצא · והארכתי בזה כי הפוסקים קצרו מאד וסתמו דבריהם חדא שלא הזכירו דין כתיבה לחוד אם כתב סופר אחר שלא לוה והם חתמו מה דינו שיש לטעות מדבריהם שכתבו שעבר ונתן לסופר אחר לכתוב ולעדים אחרים וחתמו הא חדא מנייהו לא פירש מה יעשה לו ואת״ל כיון דכתבו דצריך שישמע הסופר שאמר לו וכתוב והעדים שאמר להם חתמו סגי בהכי מ״מ גם זה אינו נכון להרמב״ם דהוי ספק מגורשת בכתיבה לחוד כמו שהוכחתי ולפ״ז יהי׳ משמע דכתיבה וחתימה חד דינא אית להו וז״א דבכתיבה אינו אלא ספק והוא נ״מ לכמה דינים חדא לענין הולד דבספק הוי הולד ספק ממזר ואסור בממזרת ובבת ישראל וכ״ש פסול דרבנן אסור בממזרת ומותר בב״י ואלו וודאי בממזר וכמו שמבואר כל הדברים בהלכות גירושין פרק עשירי ועוד נ״מ לענין קדושי אחותה אם היא ספק מגורשת קדושי אחותה הוי נמי ספק וצריכה גט ואע״ג דעכ״פ הגט פסול מדרבנן מ״מ צריכה גם אחותה גט מדרבנן ואלו קדושי ודאי אין קדושי אחותה קדושין כלל וכמה נפקותות כיוצא באלו ואפילו למאי דכתב הב״י דדעת הרמב״ם באומר אמרו הוי כדעת הרמ״ה ז״ל דהיא ספק מגורשת וא״כ לעולם אין כאן פסול דרבנן אפילו אי חתימה הוא וכתיבה הוי באומר אמרו ספק גירושין הוא וכ״ש דמספקינן שמא כתיבה היא מ״מ יהי׳ איך שיהי׳ הוי ספק גירושין והרמב״ם כתב דבכתיבה וחתימה הגט בטל פירוש מדאורייתא כמו שהכיח הרב כלל שם שאומר בטל פירושו מהן הולד ממזר ואל״ל לפי הכסף משנה שפירש דברי הרמב״ם באומר אמרו דהוי פסול מדרבנן אלא שפסול דרבנן זה חמור משאר פסולי דרבנן ולעולם אין הולד ממזר ואין כאן מקומו מ״מ דברי הרמב״ם סתומים גם דברי הב״י בש״ע :

מיהו מלשון הב״י שכתב דלא יאמרו לאחרים לכתוב ולחתום וכן אומר אמרו וכו׳ משמע דדינו שוה בשניהם וא״כ הגט בטל דהא בדין הראשון ודאי בטל א״ש אלא שסתם דבריו ולא כתב מה דינו בדיעבד אבל מהרמא״י ז״ל בהג״ה דכתב דאומר אמרו ספק מגורשת היא ל״ע למה לא כתב דגם לכתיבת הגט אם אמר כתבו הוי ספק מגורשת ול״ע יהי׳ איך שיהי׳ מ״מ דבכתיבת הגט אם אמר הוי לשמות ספק מגורשת ותלא ולדברי רי״ף והרא״ש הוי וודאי א״א גם הטור סתם דבריו קצת ולא בכתיבה הזכיר הגט לחוד מה דינו אבל הרא״ש פירש דבריו שכתב והלכתא כר״י דמילי לא ממסרן לשליח ואמרינן נמי בגמרא שלחו לי׳ לשמואל אמר לשנים כתבו וחתמו ואמרו לסופר וכתב וכו׳ שלא להו תלא וכן הלכתא דאפילו אם אומר אמרו כו׳ הרי הגט פסול ע״כ הרי שהביא הרב הגמרא דלכאורה שלא לצורך הוא שהרי שמואל פסק בהדיא כר״י אלא ש״מ לאשמעינן דגם בכתיבה בטל ותלא והשתא א״ש שלא הביא כל דברי שמואל שאמר תלא והדבר צריך תלמוד אלא ש״מ לאודען דלשמואל מספקא ליה אבל לדידן פשיטא לן דלשמואל ס״ל אומר אמרו כשר והלכך אי חתימה הוא הכא כתיבת הגט כשר דהוא כאומר אמרו אבל לדידן דאו״א פסול מ״מ א״כ בטל ממ״נ והיינו מאי דכתב הרא״ש דאפילו אומר אמרו הגט בטל ומאי טעם הוא זה ולפ״ז א״ש שהוא טעם דאפילו בכתיבה תלא כיון אפילו או״א הגט בטל א״כ אפילו אי חתימה הוא גם כתיבה בטל דאפילו אי הוי כתיבה באו״א הכא או״א נמי בטל זהו אמת בלי ספק וא״ל להגיה בדברי הרא״ש ואפילו אומר אמרו אלא דאפילו הוא הגירסא נכונה א״כ בנדון דידן הוי הגט בטל ·

דע אמת שמצאתי בספר התרומה סימן קכ״ה דפירש דלא קא מבעי לי׳ בכתיבה גידא דפשיטא דליכא קפידא אלא קמיבעי׳ לי׳ כיון דאמר לשנים כתבו ותנו וכו׳ בשנים מודה אפילו ר״מ דאפילו אם אמר תנו לחוד לא מימסרי לשליח ומחייבינן לחתום בעצמן וא״כ למאי הכא אמר כתבו אלא ש״מ דקפיד אפי׳ אכתובת הגט ולר״י דס״ל דאפילו בגי אפילו לא אמר רק תנו ל״מ לשליח אעכ כתבו אמר בחכם ש״מ דקפיד אכתיבה א״כ היינו לריכי׳ לדקדק בנידון דידן אם אמר כתבו כלל או תנו לחוד מ״מ לא חזינא לשום פוסק אי שחילק בכך פשיטא דאין לסמוך ע״ז לסכ״ז בכתיבה וכמ״ש הרא״ש וזה אין ספק גם המרדכי ס״פ התקבל סי׳ תי״ז הביא בשם הארביי״ה ז״ל דכתיבה לחוד פסול וכן מוכח מדברי בעל העיטור שהב״י הביא בס׳ קי״ס א״כ הגט בטל לגמרי ולהרא״ש ולשאר פוסקים הוי ספק מגורשת וכן הוא ע״פ פסק מהרמא״י באומר אמרו ועי״ל התפס הב׳ אם לכתוב אחר הכה נודע נ״כ דעת הרמב״ם שכתב פ״ג דמאי דמבעיא לן פי׳ התקבל כתבו ותנו לשליח מאי קאי אם נמלא טעות בגט ביד השליח מהו ופסק הרב דאם כתבו ונתנו לשליח ונמלא הגט בטל או פסול לא יכתבו אחר ואם כתבו ונתנו היא ספק מגורשת וא״כ יש פתחון פה כיון דגם אם נמלא הגט בטל לא יכתבו אחר א״כ בנדון דידן דהגט בטל לא יכתבו אחר כיון דעי׳ שליח הוא ובש״ע פסק הרב כהרמב״ם אבל בלאו ספק דבנדון דידן ענין אחר הוא ומודה בה הרמב״ם דשרי לכתוב אחר דהרי כתב הרמב״ם הטעם וז״ל אמר להם הבעל כתבו וחתמו ותנו לשליח להוליך לה וכתבו וחתמו ונתנו לשליח ונמלא הגט בטל או פסול אין כותבין אחר עד שימלכו בבעל שהרי לא עשאן שלוחים לגירושין ושמא לא רצה אלא שיכתבו ויתנו לשליח בלבד ולא ישאר להם בו מעשה אחר והרי כתבו ונתנו לפיכך לא יכתבו אחר ואם כתבו וכו׳ עכ״ל הרי שאמר הרב שעשו שליחותן שכתבו ונתנו שכוונתו הי׳ לכתוב וליתן ושוב לא ישאר להם מעשה אבל הכתיבה והחתימה מחויבים לעשות ובנדון דידן שלא כתבוהו הם כלל אלא אחר והוא לוה אותם לכתוב דוקא א״כ לא עשו שליחותן כלל ונשאר המעשה לגמרי כי מה שלוה לעשות לא עשו ואע״ג דעשו מעשה החתימה אינו כלום שהרי לוה אותם לחתום הגט שיכתבו הם והם חתמו על הגט שלא כתבו והוי כאלו חתמו גט אחר והגט עצמו אלו הלכו וחתמו על גט שנכתב שלא לשמו כגון סופר הכותב טופסי גיטין או שנמלא באשפה וחתמוהו מי עשו שליחותן והוי כאלו חתמו על אגרת בעלמא שהרי לוה שיכתבו הם ויחתמו על גט שלהן שיכתבו הם וזה פשוט בעיני לא יחלוק עליו כ״א זר ומתעקש :

ואצ״ל דכבר הארכתי מאוד בתשובה והראיתי לדעת דהרמב״ם ז״ל הוא יחידאה בדין זה דהרי רש״י ז״ל פירש דהבעיא דוקא על נאבד קאי ובגט כשר אבל בגט פסול אין בין תנו לה או לשליח דמי קאמר כתבו אשפא והב״י ליו״כ הטור בהדי״וכ״ב הרא״ש בהדי״דכי״ה הבעי״הכ״ל ומסיק דאזלינן לחומרא וקיים אם נתנוהו לשליח ונאבד מידו עשו העדים שליחתן הורה בפירוש זה דלא נאבד דוקא קאי דאם גם בטעות הוי דינא הכי הו״ל לספוק כיון דעל הכל קאי ולא הול״ל אלא דאזלינן לחומרא ואפי׳ נאמר דקמ״ל פי׳ הבעיא זו לאפוקי מהרי״ף שפירש פירש אחר כמ״ש א״כ מ״מ ה״ל לאשמעינן רבותא טפי דאפי׳ בטעות הוי הכי כיון דמסיק בגמרא לעיל דהתנו לה ונמלא טעות יכתבו אחר ולא בנאבד ה״ל לאשמעינן דבשליח אפי׳ בטעות לא יכתבו אלא ש״מ כדכתיבנא בלאו הכי הוא פשיטא דהטור לעולם בשיטת הרא״ש אזיל ובתשובה הוכחתי דגם מתשובת הרא״ש שלוה לתקן הווין משמע כן עוד הוכחתי שם דגם הרשב״א סבר כן בתשובה שהביא הב״י בסי׳ קכ״ב בגט ארוכה שכתב בו אכתתי כו׳ דאם העדים רוצים לכתוב גט אחר מספק יכולין וא״צ ליטול רשות מהבעל כההוא דכפאתה וטפחתה שהבעל לוה לכתוב גט כשר וכו׳ ועוד צריך אתה לדעת שאם נתן המגרש את הראשון מידו ליד אבי הנערה להוליכו לבתו שוב אין יכולין כו׳ ע״כ משמע שהמעשה הי׳ שכתבו גט לאבי הנערה להוליכו לבתו אלא שברישא כתב הרשב״א הדין אם נתנו העדים לידו כגון שהבעל לוה לכתוב וליתן לאבי הנערה ובסיפא כתב אבל אם הוא בעצמו מסר לו לא דאין לפרש דברישא איירי שאם נתנו הם לאשתו שלוה כן ובסיפא איירי ע״י שליח א״כ אבי הנערה מה עיבו וכי נביא הוי׳ שאבי הנערה היה השליח כיון דלא ידע הרשב״א אם לוה ליתן לה או לשליח אבי הנערה מה בעי הכי ועוד דלמה מחלק בין אם המגרש עצמו נתנו אפי׳ אם הם נתנו לשליח לאו כלום הוא כיון דס״ל כהרמב״ם א״כ אין לכתוב גט אחר אלא ודאי כדכתיבנא שהי׳ שם שליח בוודאי הוא אבי הנערה שכן נשאל מהרב ז״ל אלא שלא ידע אם לוה לעדים ליתנו לו או הוא עצמו נתנו וא״כ איך כתב הרב ברישא שיכתבו גט אחר אלא ש״מ כרש״י ס״ל וזהו ראיה גדולה א״כ ע״כ צ״ל דבתשובה להרמב״ם שהביא שם נמי כרש״י ס״ל דהא תשובה זו להרמב״ן כתובה בתשובת הרשב״א דפוס שלנו סי׳ אלף קס״ב גם מתשובה זו בעצמה מוכח דכרש״י ס״ל שהרי התיר לכתוב גט אחר אם אמר לשליח הולך גט סתם וקשה דהאי דשליח מצד עצמו רשאי להוליכו כיון שאמר לו גט סתם אבל העדים אחר שכתבו לשליח עשו שליחותן לדעת הרמב״ם ואמאי כותבין אחר · ותדע דהא הבעי׳ בגמרא קאי אכתבו ותנו לשליח והתם סתם אמר שיכתבו גט וכי אמר להם גט זה שהרי לא אפשר לומר שהרי עתה הוא מצוה לכותבו ולא נכתב עדיין ואפ״ה ס״ל להרמב״ם דעשו שליחתן ופשיטא דדוחק לומר דאמר גט שיעלה בידכם ראשון תנו לשליח דזה לא נזכר לא בגמרא ולא בדברי הרמב״ם אלא ש״מ כרש״י ס״ל ומה שפסל בגט זה היינו מטעם השליח כיון דלא יכול השליח להוליכו דלא נעשה שליח כ״א אגט זה דלשליח שייך לומר גט זה שהוא מוליכו אחר הכתיבה ואפי׳ אם יחדו קודם הכתיבה מסתמא אמר גט שיכתבו העדים תוליך א״כ לא נעשה שליח על גט אחר ולכן לא יוליך אחר ואע״פ שכתב הרמב״ן דעדים לא יכתבו אחר היינו נמי מטעם שליח דמה להם לכתוב והרי צריכין לטורפו כיון שהשליח פסול להוליך מה יעשה בו ואפשר דאין רשאי לכתבו משום תקלה דשמא יוליכו או תמצאנו האשה איך שיהי׳ מוכח דכרש״י ס״ל ויש לתמוה מאוד על רבינו הב״י שכתב דמתשובת הרמב״ן משמע דכהרמב״ם ס״ל וז״א לע״ד כי הוכחתי אין להשיב ועכ״פ הרשב״א ודאי כרש״י ס״ל וא״כ רש״י והרשב״א והרא״ש והטור חולקין על הרמב״ם ופשיטי דכדאי הם לסמוך עליהם אפילו שלא בשעת הדחק קיו בדחק גדול דבלתי ספק תשב עגונה עולמית וכבר פלפל מוהר״ר דוד הכהן ז״ל בית נ׳ להביא כמה ראיות דבשעת הדחק יש לסמוך אפילו איחיד ואף דלבסוף דסה דדווקא באיסור דרבנן מ״מ אם רבים פליגי עליה

פסיקא

דעת - אתר לימודי יהדות ורוח * www.daat.ac.il

שפיר דסמכינן עלייהו ומה בשעת הדחק וכן הרי"ף שהיה בעי' זו דקמיבעיא לי' אם אמר כתבו ותנו לשליח אם יכולים העדים להוליכו א"כ לא קאי הבעיא עי"ז כלל א"כ פשיטא דתנו לאשה ויתנו לשליח הוין דמי יסלוק ביניהם כיון דהתלמוד לא חלק א"כ יש לנו עמודי עולם לסמוך עליהם וביחוד דאפילו אם פירוש הרמב"ם אמת אינו אלא ספק מגורשת והוי כמו ה"ס ספק שמא אין הפירוש כהרמב"ם ואת"ל כמותו עדיין שמא גופה מגורשת כיון דעלה בתיקו וכיוצא בזה כתב בתשובה בן לב ז"ל בכמה דוכתי' דמקרי ס"ס וראיתי בספר אחד ומוה שערבב הדעות וכתב הבעיא על כאבד ועל טעות וקיים כך פירש"י וז"א כמ"ש הב"י וצריך לדחוק דמ"ש בך פרש"י קאי על הטעם שקיים דלא יכתבו אחר דעשו שליחתן דלכל הפירושים הוי האי טעמא א"כ כתב בשם הרמב"ם דאם כתבו הרי הוא ספק מגורשת וכ"כ כמה פרשנים משמע קצת דכמה פרשנים הסכימו עם הרמב"ם אבל אין זה ראיי' דשמא אהא קאי וכ"כ הפרשנים אמאי דכתב הרמב"ם לשיטתו דכיון דלא איפשטא הו"ל ספק"ג דלא תיפק אדעתא שאינו אלא פסול דרבנן קמ"ל דספק"ג הוא כל חד לשיטתו כמו שערבב מתחילה דעת רש"י והרמב"ם לתפוס חומרי כל הסברות וכיון דחזינן כמה פוסקים לפנינו דלא חשו לסברתו יש לסמוך ע"ז בשעת הדחק לפחות וגדולה מזאת אלינו שכתב הרא"ש כמחלוקת דרבה ור' זירא בשני יוסף ב"ש הדרים בעיר אחת אי בעינן תרתי לריעותא הוחזקו ושיירות מצויות וכתב הרא"ש דהרי"ף במיתה פסק לקולא דלא חשב עגונה עולמית אבל בגט פסק לחומרא דאפשר בגט אחר משמע הא א"א בגט אחר אזלינן נמי לקולא אלמא אפילו במחלוקת אמוראים היכא דמספקא לן הכא בשעת הדחק מקילינן דאין לדחות דווקא במיתה דדייק' ומכשלא מתוך חומר שהחמרי' עלי' בסופה אבל לא בגט דז"א דא"כ למה ליה משום דאפש' בגט אחר אפילו לא אפשר אסור אלא ש"מ דגם בגט דייקא כמ"ש התוס' בהדיא ר"ש פרק האשה רבה א"כ אומר בטח די"ש לסמוך אהני פוסקים וכ"ש דאין ספק דהרמב"ם לא איירי מזה כמ"ש ובנדון זה גם הרמב"ם מודה דאין עפ"י וסברא כלל לאסור בזה וכ"ש לדברי קצת שאומרים שהלמדן אמר לו לכתוב גט אחר גט וכל זה אמר בפני השליח שהרי בשביל זה יחד השליח ליתן לו הגט וצווה לכתוב גט כשר א"כ היה כוונתו ליתן גט כשר לשליח ופשיטא דהם ליה להרמב"ם שיאמר סברא זרה כזו דהיה כוונתו אפילו אגט בטל והוא עומד וצווה לכתוב גט כשר גם אמר לגרשה כאלו הוא עומד ומגרשה וכבר הארכתי בתשובה הנ"ל דלפי מנהגים לצוות להעדים לכתוב גט אחר גט עד שיצא אחד כשר עפ"י תקנות הרב הגדול מהר"י בעל התוס' ז"ל אין כאן בית מיחוש כיון דמצוה בפני השליח והביא השליח שיוליך הגט אפילו אם הי' בדעתו לאסור מידו ליד השליח כ"ש היכא דאמר בפירוש תנו לשליח וציווה על גט כש' וודאי לא אמר כתבו חספא והבו ליה אלא כוונתו על גט כשר ולא עשו שליחתן והארכתי מאוד שם וזה בלתי ספק אלא שלפי דעתי לא אמרו אמת שאמר כן לפי הנשמע מאחרים וע"ד החשש הג' הנה פשיטא אם אמר שהם לחבורה תנו גט לאשתי אפילו בלא כתבו יכתוב א' מהם וב' חותמין וג' נותן אבל אם אמר רק לאלו ג' דהיינו השליח וב' עדיו יש לדון קצת דשמא כיון דעשה לאחד שליח לא רצה שיכתוב הוא או יחתום כ"א שליח יהיה ולהב' ליה שיכתבוהו ויחתמוהו וא"כ הו"ל חתם סופר ועד וקצת פוסקים פסלו חתם סופר ועד אבל באמת אין זה כלום דמלבד דלכל הפוסקים דחתם סופר ועד כשר בדיעבד כמבואר בש"ע ק"ל והכא כדיעבד דמי בדחק כזה וכ"כ מהרל"ד כהן בית נ' והש"ע כתב יש ליזהר שלא לחתום סופר לעד הרי אינו אלא זהירות הנה מלבד זה אין צ"ל לבדות סברא מלבינו להחמיר כיון שעשאו שליח לא רצה שיכתוב דמאן לימא אדרבה כיון שאמר שיגרש את אשתו כוונתו שיכתוב ויוליך דהו"ל כמ"ש לשנים תנו גט לאשתי שיכתבו ויתנו וא"כ הכי הן שלוחין לכתוב ולהוליך ה"נ ל"ש כיון דאמר לשלשה שיתנו גט לאשתו אעפ"י שיחד זה לשליח השנים גם בכתיבתו ובחתימתו וא"צ לעדות שאר העדים שאמר שהוא מצוה ע"ל היותר טוב הנכתב בספרים וכאשר הוא הישר והטוב כך הוא מסכים ומצוה אין כאן פקפוק כלל וכמ"ש לקמן בעזה"ש ואם לא אמר לגרשה כ"א לשליח בלבד ולא לשנים שעמו כדמשמע מדברי העד לכאורה והשנים לא עשאן כ"א עדים שהוא מיחד לזה לשליח מ"מ יש תקנה בדבר כית"ם הטור בשם בעל העיטור ז"ל בסי' קי"ס אמר לשליח הוליך גט זה לאשתי בפני עדים ואם יאבד תכתוב גט אחר עד שיצא הגט לידה לית לי' רשות למימר לספרא למכתבי' דמילי לא מימסרן לשליח ואם כתב הוא בעצמו ונתנו לה בפני עדים כשר והכשר בו לכתחילה דעדי מסירה כרתי בדיעבד עכ"ל א"כ יכתוב עדיין השליח הגט ויתן לה בפני עדים וכשר והיינו מכוונים בזה ספק שלנו דלעיל בלא טורח שהגט פסול שכתבו העדי' והסופר לא שייך עשו שלוחי' כי לא היו שלוחי' אלא השליח הוא הסופר והשליח והכל תלוי בו והגט הראשון אין בו מחוש כלל אפילו אם הי' כשר:

ולענין שאלה הדי' שאמר שהוא מצוה ע"פ הכתוב בספרים לכאורה הי' נראה שלא להכשיר כיון שנמצא בספרים ליחד סופר וב' עדים א"כ אם אין מייחדים סופר ועדים הו"ל כאומר אמרו שהרי הוא לא יחדם אלא הכתוב מייחדים אותו ע"פ צ"ז ומילי וכו' אבל כשנדקדק היטב אין זה אמת דמילי לא מימסרן לא שייך אלא אם אומרים לאחרים שלא שמעו מתנו כלום אבל הכא שאלו אמר אני מצוה אתכם עפ"י הכתוב בספרים וכמ"ש שם תעשו וכן אני מצוה אתכם הרי אם נמצא בספרים ליחד סופר ועדים צוה אותם ג"כ ולהם צוה ולא לאחר והן יהיו הסופרי' והעדים וא"כ שמעו מפי' כתבו וחתמו שהרי הספרים ככתוב בספרים ואם כתב שיאמר לסופר כתוב מסכים הוא ג"כ והוי כאלו צוה כתבו ועוד דבספרים כתיב דלומר אמרו אסור אלא דווקא לאלו שבפניו והוא הסכים כן שאלו יכתבו ויחתמו ואע"ג די"ש לפקפק כיון דנהוגין ליחד סופר ועדים א"כ אם ניחד סופר א' מן החבורה מאן לימא לן די"ש ברירה דגם הוא היה דעתו ע"ז ודלמא על סופר אחר והרבה פוסקים פסקו דאין ברירה בדאורייתא ולא דמי לאומר לעשרה כתבו גט לאשתי דאי כותב כו' דהתם עשאן כולם סופרים שהרי לכולם אמר כתבו אבל הכא ע"פ הספרים מייחדים סופר א' ושמא לא היה דעתו ע"ז ז"א כיון דהוא היה מזומן לילך לדרכו ואמר איך שהמלאכה בספרים עשו הרי מסר להם ליחד סופר איזה שירצו והסופר שמע קולו שאמר שהוא מסכים למה שכתב בספרים והכן הוא מצוה הרי צוהו שמי שייחדו לסופר יכתוב שהרי הוא מצוה כמ"ש שם שאומרים לסופר כן הוא אומר ג"כ ועוד כיון שמה שמייחדים לסופר אינו אלא לרווחא דמילתא דהא קתני אם אמר כתבו ותנו או תנו לבד אי כותב וכו' א"כ אם הוא לא טוב יותר לייחד סופר מטעם הנ"ל א"כ כתוב בספרים בכה"ג נ"ל התם תנו או כתבו ותנו והוא צוה כבתוב בספרים ונעשה ככתוב בהם שלא לייחד סופר ועדים רק מי שירצה יכתוב וק"ל וכיון דבלא צוי' זה היינו רשאים לכתוב לה גט כמ"ש לעיל הנה וודאי צווי זה אינו מגרע כוחם שהרי אדרבה בא ליפות הכח שאם לא עשינו כדין הכתוב אני מוסיף לעשות ואין ספק בזה *גם שלמה דנהגינן כדברי ר"י בעלי התוס' לצוות שיכתבו* כ"כ גיטין גט אחר גט א"כ ק"ל די"ש ברירה אפילו מדאורייתא כמ"ש הב"י ס"י קכ"ב בשם הפוסקי' וכן בסדר גיטין וא"כ אין כאן חשש אפי' אם נצטרך ליש ברירה ולרווחא דמלתא אביא ראיי' ע"ז מהא דאמרינן פ' התקבל פרכסוה עשו לה כימוס עשו לה כראוי לא אמר כלום ופירש רש"י דלא ידעינן אי לצרכי הגט הו"א שלא תהא זקוקה ליבם אי לצרכי מלבוש וכסות הוא בכימוס כחוק דלא ידעינן אי חק גט הוא אי חק ואי וכסות וכן כראוי ע"כ ובגמרא מסיק דעשו לה כדת נמי לאו כלום הוא ובכור דטעמא נמי משום הכי דלא ידעינן אי דת גט או דת שאר וכסות דאי לאו הכא אלא הטעם דאין בלשון זה כתיבה ונתינה א"כ הו"ל לרש"י לפרש גם בלשון כימוס וכראוי האי טעמא דאין לפרש דרש"י פירש כן למאי דס"ד דבעין דקמבעיא לי' בגמרא עשו לה כדת מאי וק"ל לרש"י דהכי קמבעיא אם הטעם דראוי וכימוס הוי כמ"ש רש"י וא"כ כדת אין פירוש זה עולם וכותבי' או הטעם משום דלא אמר כתיבה ונתינה וא"כ גם כדת לאו כלום הוא דזה לא הזכיר לא תיכה ולא מקצתה כדברי רש"י ועוד אין לא טעם ולא ריח בפי' זה דאם דת הוא פירוש כדת הגט מ"מ מגורשת או הרכוש שפירש שנתן להם רשות לכתוב וליתן א"כ אם אמר להם לעשות כדת הגט למה לא נאמ' דים בכלל הזה ואפי' נדחוק לחלק ביניהם דעשו לה כדת אין פי' כתיבה ונתי' אלא לעשות לה כדת הגט לכתוב הגט ובמה שנוגע לה נכון ליתנו לידה דווקא' ושאר דיני הגט שעושין לה מ"מ פשיטא דהיה רש"י מודיענו חששא זו אלא פשוט הוא כמ"ש וא"כ אי ידעינן וודאי שעל הגט מדבר היה מועיל אע"ג דהם מייחדים סופר ועדים אלמא שפיר דמי למעבד הכי וים בכלל לשון זה כתיבה וחתימה וכ"ש שהזכיר בפי' הגט ואמר לעשות ככל הכתוב בספרים ומצוה כמו התם:

הן אמת שמצאתי במגיד משנה פ"ב שכתוב בשם הראב"ד ז"ל דכל הני לשונות דמתני' מיירי שדבר עמה על עסקי גרושיה דאי לאו הכי מנא ידעי' דעל עסקי גרושין הוא אומר ע"כ והוא נחלק עליו דאע"ג דלא דבר עמהם וא"כ לדעת הראב"ד ע"כ בעשו לה כדת אפילו במדבר על עסקי גרושין לא מהני א"כ ע"כ לית ליה טעם דרש"י שהרי ראינו דעל הגט הוא מדבר ואפ"ה לא מהני אבל לע"ד כל הפוסקים חלקו עליו ולא הביאו דבריו כלל וכן הב"י לא הזכירו ועוד דאפילו את"ל דהלכתא כוותי' מ"מ אפשר דס"ל ג"כ כרש"י דהטעם הוא דאין בלשון הזה לשון גירושין ואפילו מדבר על עסקי גרושיה וגרע מאלו שתק לגמרי כמו גבי קדושין שהבי' הראב"ד ראי' משם ואמרינן התם בהכי את מיוחדת ומועדת ושאר לשונות דהוי ספק קידושין וגרע משתיקה דשמא למלאכה ואמר אע"ג בדבר על עסקי קידושין ה"נ שמא לענין כתיבה לאמר וגרע משתיקה אבל בנדון דידן שהוא אומר בפי' שמצוה על הגט עפ"י דת הספרים אין לשון גירושין גדול מזה וזה אמת בלי ספק דלמה נרבה מחלוקת שיחלוק הראב"ד על רש"י ויש לו טעם אחר כמו מאתנו ומיעוט מחלוקת עדיף ושפיר יש ראיה דאם הא לשון גירושין ראוין לכתבו דהו"ל כאלו צוה א"כ דרשתי וחקרתי ונודע לי כי מעשה שהי' כך היה שכשהשיאוהו מן השיל אליהם ודברו אתו שיתרצה ליתן גט לאשתו מאחר רוב השלום נתרצה ואמר שאינו רוצה ליתן אלא ע"ת וקבל ק"ס ע"ז אמרו לו דאין כותבי' גט ע"ת בזמן הזה הנה פתיהו שנתרצה ליתן קחם בכן הוו עלי עדים שאני מקבל ק"ס על הגט ובכל הדינים השייכים לכתיבת הגט אני מקבל ק"ס ג"כ ע"ז וא"כ אמר אני מקבל ק"ס על פלוני שאני עושהו שליח להוליך גט לאשתו ותגרש אותה ותן לה כראוי כאלו אני גרשתיה תעמוד במקומי ושני עדים יחד שיהיה עדיו שעשאו שליח והנה בנדון זה יש לחוש יותר א' שלא אמר תנו גט לאשתי ולא כתבו כ"א אני מקבל ק"ס על הגט הגם כי אמר לשליח תן לה מ"מ כיון שעשאו שליח להוליך כו' משמע שלא אמר לו לכתוב בו וליתן אלא שיוליך הגט שיתנו לו ולהם לא אמר כתבו ותנו וא"כ אין כאן צווי לכתוב ולחתום ולא דמי לגרשוה תרכוה או עשו לה כדת אי ידעינן דכוונתו על הגט דהתם אמר להם גרשוה א"כ עשאן שלוחין לגרש ובכלל זה הוא כתיבה ונתינה אבל הכא לא קק"ס אלא על הגט ואפשר דכוונתו להתחייב ליתן לה גט אבל לא צוה אותם ליתן אבל לע"ד אין כאן חששא כיון דהיה כמוץ לחזור להמ"ל לא יתכוה הסב רוחו ובדוחק הביאוהו אצלם א"כ בלתי ספק שלא היה כוונתו שהוא לא יתן לכתוב וליתן א"א שהרי כל עיקר בקשתם היה אחר שהיה הולך כמו שבוי ומי יודע אנה יוליכוהו ואפשר שלא יבא למקום יהודיי לעולם ואיך היסק אדעתי' שהוא ישלח גט משם וכ"ש שהוא יתן לה ועוד דלפי זה שליח למה וגם לשמחין עד שילוח שהרי הוכיח שיפו על תפילתו שלא צוה ופשיטא שהיה מצוה מיד אלו היה כן גם איך צוה לשליח

לשליח להוליך הגט והוא לא ליה לכתוב הגט אלא מ"מ זהו לווי לכתוב הגט וכמ"ש לקמן ואל"ל שלא היה ידוע שיהיה להם לכתוב והוא יתן דפשיט דלא היה אפשר כאשר היה בשוק שלא יעכבוהו :

ובזה דזה היה כוונתו ע"כ א"כ אף דלא אמר בפירוש הגי דהא ק"ל ביוצא בקולר ומסוכן ויוצא בשיירא דדי אם אמר כתבו אע"ג דלא אמר תנו אע"ג דגברי אם אמר כתבו דלא לצחק בה הכא הגי בכתבו ותסיי' הרמב"ם שהדבר ידוע שלא נתכוון זה אלא לכתוב וליתנו לה ורש"י ז"ל כתב שמחמת פחד וא"מ לא הספיק לגמור את הדבר אלמא כיון שמחשבתו ניכרת מתוך מעשיו הגי בהכי אע"ג דלא עשאן שלוחין ליתן לה אמדינן דעתיה דהיה כוונתו לשליחות שלהם אלא שלא גמר מחמת אימה כ"ש הכא דיש כאן אומדנות ומוכיחות כמ"ש ועי' שאמר שמקבל ק"ש על כל העכי' השייכים לגט וכיון שהוא מוכרח לילך ע"כ כוונתו שהם יעשו ויכתבו ויחתמו שהם הוא ילך וישלח גם מה יעשו הם שהרי שליח עשה תיכף וקק"ש מחדש על השלי' וגם אי אפשר לומר שישהא בכאן עד גמר הגט שהרי אמרו לו שאין בידם ספר וא"כ היה מחוייבים להמתין עד שיביאו ספרים ממקום אחר ונשתקע הדבר ועוי' כיון דמוכח הוא מכל אלו הדברים שאין יכול להמתין בכאן ולא לשליח א"כ כיון שאמר לשליח ליתן לה גט אפילו אם אין כוונתו שיכתוב השליח מ"מ ע"כ כוונתי שיכתבו הם א"כ מוכח שלוה אותי' לכתוב וכיון דלא אפשר לפרש דבריי בענין אחר א"כ ודאי מ"ה שאמר שמקבל ק"ש על הגט רצונו לומר שיכתבו ויתנו הם יותר מכתבו דמסוכן דאיכא לפרש שאמר כתבו ותנו לידי דאע"ג דוודאי אומדנא דמוכח הוא שלא אמר כתבו לצחוק כ"א לגרש מ"מ שמא היה מצפה שיחי' עד שיכתבוהו ויתנו לידה ולא עשאן שליח ליתן דהא ע"כ הי' מצפה שיחי' עד שיכתבוהו ויתנו שאם ימות קודם אין גט לאחר מיתה אלא ע"כ היה מצפה א"כ מה לי שיתנו הם או הוא וכי יש שהיה יותר בנתינתו מנתינתן ואפילו נתרץ בדוחק מ"מ הא דאמרינן התם בגברי שאמר כתבו ואח"כ עלה לראש הגג ונפל מעצמו הוכיח סופו על תחילתו ופירש"י פ"ב שכתבו ונתנו קודם נפילה וכן הרמב"ם פ"ב מהל' גרושין א"כ נהי דהוכיח סופו שכוונתו לגרשה מ"מ מאן לימא שעשאן שלוחין דלמא ליתנו לידו דאין למות דכיון שידע שכתבו ונתנו והיה יכול למחות שהרי א"כ נפל ולא מיחה א"כ הוכיח סופו שתחילתו שהם יתנו הלא דמאן לימא לן שידע שהרי הרמב"ם ורש"י לא הזכירו דמיירי שידע או לא ידע ועוד דגם הכא נימא הוכיח סופו כיון שהלך ע"כ היה כוונתו שהם יכתבו ויתנו וכמה אומדנות מוכיחות יש כאן יותר מהתם כמ"ש והכלל הוא דמסתמא כיון שהוא בסכנה ודעתו לגרש את אשתו לא איכפת לי' שתתגרש בא"ז אופן שיהי' ועוד דלענ"ד לא גרע ענין זה מרמיזה דקי"ל בשכיב מרע דמגרש בהרכנה וכן מי שנשחטו בו שנים או רוב שנים ורמז ואמר כתבו גט לאשתי וכמ"ש רוב המפורשים דהסכנה עדיפא מכתב יד וכיון דסופו הוא וכיון בנשתתק מהני כ"ש בפקח דכל הראוי לבילה וכו' וכדאמר רבא פ' מלות חלילה בחלה אינו חולץ לפי שאינו אמר ובפקח קריאה לא מעכבא ואפ"ה בעינא ראויה בתרא דהרא"ש בנשתתק הקלו שלא תתעגן עולמות וכן משמע מדברי רבינו ירוחם ז"ל דבי כתב ב"ד דלא מהני בפקח כ"א בנשתתק מהאי טעמא וכמ"ש כל זה הב"י סי' קי"ב מ"מ הכא אין לך ענין גדול מזה שא"א בעולם להשתדל גט אחר ופשיטא בנשתתק יש יותר תקנה שיביאו מתנא שהלך בין הערבים אויבים ולא נודע על הכה אם הוא חי או מת בארץ נכרי' ואדרבא לשיטה בתרא אינו אלא מדרבנן דלא מהני רמיזה דאי מדאורייתא לא היה רבנן מקילין וכן מוכח מדברי הב"י פשיטא דאזלינן לקולא :

ואצ"ל שאין לבדות סברא מלבו להחמיר לומר שלהשליח לוה להוליך ומה שאמר ליתן לה אין כוונתו שיכתוב הוא אלא כשיכתוב הגט יתן לה דכוונתו לגרשה וודאי לא איכפת לי' איך שתתגרש ואיך כתפוס החבל בפני ראובן דמה שאמר להם שיהי' עדי' שהוא מקבל ק"ש על הגט אין כוונתו שיכתבו הם ומ"ש לשליח אין כוונתו הוא והוא עצמו פשיטא דא"א ואלא מאן יכתוב שילך ויבא וכיון דאמר לשליח הוליך ותן גם זה למה כוליאו מדין שליח לגזרי שיהא שליח גם על הכתיבה וכמ"ש לעיל דדמי לאומר לב"ד תנו גט לאשתי לענ"ד דמי להא דאמרינן פ' התקבל דהם אמר התקבל גט לאשתי ורצה לחזור חוזר הא לא רצה הוי גט ואמאי והא בעל לאו בר שוי' גט לקבלה הוא אלא לאו משום דאמרינן כיון שנתן עיניו לגרשה מימר אמר תיגרש היכי דמגרשא ומשני התם אדם יודע שאין שליחות לקבלה וגמר ואמר לשם הולכה הכי מעי' ופירוש רש"י דהתקבל דקאמר התקבל והולך הוא אלמא אע"ג דהתם התקבל הוא לשון קבלה שהרי אם היה אומרה התקבלי גיטי הוא לשון קבלה ואפ"ה דחקינן לפרש דבריו הוליך וידעינן שנתן עיניו לגרשה דגם התרצן ס"ל לסברת המקשן אלא שהמקשן הוי ס"ל דלאפי' אם עיכב השליח השליחות אם אמטיה הגט לידה כיון דנתן הבעל עיניו מיכה ניחא והתרצן ס"ל דבשינוי לא מהני הא סברא אלא דהכא היינו טעמא דמפרשינן דבריו מה שאמר התקבל ג"כ פירושו והולך וכן מוכח ברש"י ולא עוד אלא אפילו קטנה שאמרה התקבל לי גיטי ומטא הגט לידה הוי גט נמי מהאי טעמא דאמרינן וגמר ונתן לשום הולכה דידי' אע"ג דהוא לא אמר כלום אלא נתן סתם ואין גם א' מהפוסקים שיזכור דדוקא אם אמר הבעל התקבל דאז מפרשינן דבריו דהתקבל והולך אלא ש"מ דאפי' סתמא אמדינן דעתו דשווי' שליח להולכה כיון דידעינן שנתן עיניו לגרשה אע"ג דפשיטא דאם הבעל כתב גט ונתן לשליח סתם ולא אמר תן לאשתי או הולך לה או גרשה ושאר לשונות אינו גט דאפילו אם נתן לה הגט ולא אמר כלום לדעת השור בטל ולרמב"ם פסול כדאיתא סי' קל"ו קיו ושליח אפ"ה הכא כיון שנתן ע"פ שלוחה שלה אמדינן דעתי' דעשאו להולכה כיון דחפץ לגרשה ונתנו על פיו כ"ש הכא דידעינן שחפץ לגרשה ונתרצה לזה והוא יודע שא"א שיגרשה הוא בעצמה ולא לשליח ומוכרח לגרשה כאן דפשיטא דמפרשינן דבריו דדעתו שהם יתנו הגט ועוד דהתם שמקינן אסברא דאדם יודע וכו' אע"ג דלא מוכח כולי האי דלמא אם עם הארץ הוא ולא ידע כ"ש הכא דאי אפשר בעולם ליתן כאן ודאי גמר וקבל ק"ש לגרש כאן אלא שקיצר לשונו כמו התם בהתקבל כמ"ש ומה לי לענין שליחות להולכה או לכתיבה דכל אחד מעכב כמו חבירו דאע"ג דלענין שמיעת הקול יש חילוק ביניהם כמ"ש הרא"ש גם אין לחלק דהתם כתיבת הגט הוי מעשה גדול ואמדין דעתו משא"כ הקנין אינו מעשה כ"כ דאין זה כלום כיון דכתיבה סתם בעלמא לא מהני והכא מהני מטעם דנתן עיניו א"כ אין חלוק כלל מלבד דסברא זו הוא סברת הכרס ולא מצינו חילוק זה ול"ל שהיא ראי' ברורה עכ"כ דהרשות בידם לכתוב אבל לענ"ד נראה יותר שיכתוב השליח כיון דלדידי' אמר בפירוש תן ועיד שהרי בתחילה כשעשה קנין העיד את כולם עליהם וכוונתו שיכתבו גט כמ"ש א"כ הוא וודאי והם אע"ג דוודאי הן לפי מה שאמר מ"מ הוי כספקא כנגדו דמת"כ אם להם אמר לכתוב הרי גם הוא ואם לא אמר להם פשיטא דכוונתו שיכתוב הוא ויתן בעידי מסירה :

שאלה פד

אלם שאינו מדבר ושומע וקדש ברמיזה אי הוי קדושי דאורייתא או לא חשובה לכאורה נראה דלא הוי קדושי דאורייתא לפי שאינו באומר הואוק"ל דבעינן נתן הוא ואמר הוא והכא כיון דאינו מקדש כי אם ברמיזה לא הוי כ"א דרבנן ודמיא להא דאמרינן פ' מצות חליצה באלם ואלמת דחליצתן פסולה לפי שאינו באמר ואמרה · ואין לדחות דשאני התם דבעינן אמירה דוקא וקריית הפסוקים אבל הכא דלא בעינן אמירה דהא קיי"ל סי' מדבר עמה על עסקי קדושיה ונתן לה קדושיה ולא פי' דיו כרי"י והא דבעינן אמירה דידה היינו כשאינו מדבר עמה על עסקי קדושיה כמבואר בפוסקים דאין ראי' מזה דאימא גם בזה בעינן אמירה דוקא והתם שאני כיון דראוי לבילה אין בילה מעכבת וכדמשני פ' מצות חליצה אהא דפריך והא תנן חלצה ולא קראה כשרה ומשני כדר"ז כל הראוי לבילה וכו' אלא בשאינו מדבר על עסקי קדושיה בעינן אמירה דאי לאו הכי לא ידעה אמאי נותן לשם קדושיה או לשם מתנה אבל אי ידעינן וודאי דלשם קדושין נתן כגון דרמיזה או שהוא נראה מן הענין לא מעכבא כיון דראוי לאמירה אבל אלם שאינו ראוי לאמירה מעכבא : ואין להקשות הא קיי"ל דשומע ואינו מדבר הוא כפקח לכל דבריו כדאיתא פ' מי שאחזו ופ"ק דחגיגה וכמ"ש הפוסקים ז"ל י"ל דע"כ כללא לאו דוקא דחליצה הוכיח דאפילו אלם שהוא שומע רק אינו (מדבר) חליצתו פסולה כדמוכח בגמרא וכ"כ הרמב"ם והטור ז"ל אלא מ"מ דה"ה דאלם ובן חרש המדבר הן כפקחים מה שעושין כפקחים או ראוים לעשות כפקחים אבל מה שאינו ראוין לבד לא :

אבל נראה ליישב דהוי קידושי דאורייתא דמידי אמירה כתיב בקידושין לא דמי לחליצה דכתוב ואמר ועמד וענתה ואמרה אלא דלא מעכב מדכתיב ככה יעשה דבר שהוא מעשה אבל לכתחילה בעי אמירה וכי אינו ראוי מעכב כדר"ז דכל דבר דבעינן לכתחילה אם אינו ראוי מעכב אבל קדושין דלא כתוב אמירה אפילו לכתחילה אלא דבעינן שיתן לשם קדושין וכי ידעינן דיהיב לשם קידושין סגי אע"ג דלא אמר וע"כ לא הוי קידושי' היכא דנתן הוא ואמרה היא אע"ג דיהיב לשם קידושין דהו"ל כמדבר עמה על ע"ק כמ"ש הר"ן ז"ל אלא משום דאמרה היא הוי כמו כי תלקח אשה לאיש ולא מיקרי כי יקח וכמ"ש הר"ן אבל בלא"ה לא בעינן אמירה וכ"כ התוס' פ' מי שאחזו אהא דפריך מדתניא אם לא יגיד פרט לאלם שאינו יכול להגיד ואמאי הא יכול להגיד מתוך הכתב וכתבו דמתוך הכתב מקרי הגדה אע"ג דחרש וחרשת תנמעט מחליצה לפי שאינו באמר ואמרה אמירה וודאי לא הוי אלא בפה ועוד דגבי וענתה ילפינן מוענו הלוים שצריך בלשון הקודש וכו' ע"כ הרי דחליצה שאני דבעינן בפה אבל קדושין היכן מצינו בפה ואין להקשות הרי גבי גט לא כתיב בפה ואפ"ה קי"ל דליה הלכתא כרב דאמר חרש שיכול לדבר מתוך הכתב כותבין ונותנין גט לאשתו אלא בעינן שישמעו קולו כדאיתא התם בדף שאחר זה התם נמי לא הוי הטעם משום דבעינן אמירה בפה אלא משום דלא ידעינן אם הוא מבין בטוב אם שאלוהו בכתב והשיב בכתב וכמ"ש התוס' שם ד"ה אמר רב יוסף ואע"ג דבדבור שאחריו כתבו דמתוך הכתב לרב בהכא הוי דבור מעליא משמע דלדידן דלא קי"ל לא הוי דבור מעליא ש"מ דבעינן דבור ז"א אלא הכא קאמר דהוי דבור מעליא דאפילו בחרש ידעינן שהוא מבין בטוב כאלו מדבר וכמ"ש לפני זה שהקשו אמאי לא פריך ממתני' דמהני אפלו הרכנה ותירצו דפשיטא דגבי גט אין צריך הגדה בפה רק שמתרצה כמו שצריך גבי עדות דבור אבל לר"כ דהכתב מדבר מתוך הכתב אפילו בחרש א"כ דבור מעליא הוא ע"כ ומהיכן מוכח דהוי דבור דלמ' לר"כ אפילו חרש הוי מתרצה כמו הרכנה בנשתתק ומאן לימא דהוי דבור אלא מ"מ דאין כוונתם אלא דהוי דבור לענין הכרה מתוכו שמבין ומתרצה לא דבעינן דבור בפה וכ"כ מבואר דבור שאחר זה והא כתב דמתוך הכתב הוי הגדה ואע"ג דחרש וכו' אמירה הוי בפה אלמא הגדה לא הוי בפה דוקא אלא כיון שמבין בטוב מקרי הגדה · ותדע דהא הרכנה מהני אפילו לדידן בנשתתק אלמא לא בעינן בפה דוקא וכמ"ש התוס' שם באריכות וכל הפוסקים וזו ראי' גם בקדושי' דכיון דלא כתיב אמירה בפה הוי רמיזה כמו אמירה בפה דמי אדהכי לכל דבר וכיון דמועיל בהרכנה שהוא רמיזה אפילו קדושי תורה שקדש בפקחת פשיטא בקדושי' ברמיזה נמי מהני ולפי זה פקח יכול להוציא מתוך הכתב כיון דכתב לא מהני משום דלא ידעינן אי מבין בטוב אבל פקח דמבין בטוב מהני והוי לפחות כמו בהרכנה בנשתתק : אך לפי הפוסקים בפקח לא מהני כתב קשיא דלמא כיון דלא בעינן בפה ולחד שיטה דהרא"ש שם פסול אפילו מדאורייתא וכתוב שפסק הב"י ז"ל סי' קי"ך ל"ל דכתיבה אפי' בפקח דלא ידעינן שנתרצה ממש דלמא כתב כך ולא נתרצה ממש דכיון שאינו מראה בגופו ממש אין זה ראי' שנתרצה ושמא כתב כך ולא מלבו דאין נקרא מוציא שקר אלא א"כ מדבר בפיו או מראה בגופו דאז אמרינן אי לאו דנתרצה ממש לא

היה

דעת - אתר לימודי יהדות ורוח * www.daat.ac.il

שיהא שטר אבל כתובי' אפילו כותב בלא לב לא מיקרי שטר וכן משמע קצת מדברי התוס' פ' מי שאחזו דף ע"ב דלא קיי"ל כן כמבואר :

ולפ"ז אפשר דגם בקדושין אם כתב בכתב ידו שהוא מקדשה בכסף זה אפשר דלא מהני דאינו נראה שהוא מתרצה · ויש לחלק דשאני כיון שעושה מעשה ונותן לה הכסף עם הכתב מהני טפי ולא גרע ממדבר על ע"ק דמהני אפילו בשתיקה ולא דמי לגט דהתם קאי שמלוה לשליח לכתוב וליכא שום מעשה ואפ"ה אם נתן לה הגט וכתב בכתב הרי זה גיטך דמהני ואע"ג דבעינן שיאמר לה הי גיטך הכא הכתב במקום אמירה קאי כיון שמוכח דלגירושין נתן לה :

ומיהו כד מעיינין בה נראה דאין לחלק דהא מסקינן התם כתב סופר גט לשמה כו' אעפ"י שכתבוהו וחתמוהו לו וחזר ונתנה לה הגט בטל עד שישמעו קולו שיאמר לסופר כתוב כו' ואמרינן דקולו לאפוקי מתוך הכתב וכו' אלמא מתוך הכתב אפילו חתמוהו ונתנו לו וחזר ונתן לה אינו כלום אע"ג דעביד מעשה ודוחק לחלק דהתם אמר לפני זה בכתב כתבו וחתמו ואח"כ כמו שעה נתן לה שהרי הם כתבוהו ביניהם ושייכין שמא חזר בינתיים :

ואע"ג דקיי"ל גבי גט דאם אמר לעדים ראו גט שאני נותן לאשתי וחזר ואמר לה כנסי ש"ח זה מגורשת ולא חיישינן שמא הדר בזה כדאיתא בפ' הניזקין דהתם שאני דאם איתי' דהדר בי' לעדים הוי אמר להו כדאיתי' התם וקרוב לודאי זהו שאמר התלמוד שם דקאמר מ"ד כיון דאמר כנסי ש"ח בטולי' בטלי' קמ"ל דאי איתא דבטלי' לעדים הוי א"ל דכ"ל שמא הדר בי' אבל הכא חיישינן שמא הדר בי' · דז"א דהא במי שאחזו דפריך אדרב כהנא דאמר כתב מהני ומשני תנאי הוא דתניא ארשב"ג בד"א בחרש מעיקרו אבל פקח ונתחרש הוא כותב והן חותמין ופירש"י הוא כותב הגט אלמא מה שכותב הגט בעצמו הוי כאומר כתבו וחתמו וכו' : (חסר סיום התשובה)

שאלה פה שליח המביא גט והבעל עשאו שליח להולכה וקבלו מידו כראוי וטרם שהגיע לידה חזר בו השליח ואמר בפני ב"ד שאין רוצה להוליכו ועתה נמלך ורוצה להוליכו אי צריך שיחזור הבעל ויעשנו שליח או רשאי ליקח אותו מעצמו ולהוליכו :

תשובה דבר זה מתורת הפוסקים הראשונים לא למדנו גם הרב הב"י אשר הוא אחר האחרונים לא הזכירו כ"א בסדר גיטין של מהרי"י מרגליות ז"ל הזכירו גבי סדר נתינת הגט מיד השליח לאשה הזכיר בתוך השאלות ששואלים אותו אם לא ביטל שליחותו ולא כתב מה דינו אם ביטל בנתים איך עושין ונתתי אל לבי לחזור אחר הרגלים של שאלה זו ומה דינה בדיעבד :

ונלע"ד בלי ספק דאין כאן בית מיחוש דהפה שאסר הוא הפה שהתיר כיון שהבעל שלחו עשאו שליח עד שיגיע גט לידה והוא עומד על עמדו ולא הדר בי' א"כ אם השליח מצד עצמו חזר בי' ועתה נמלך בו ומה לנו ולבטולו הלא הבעל לא ביטל שליחותו ומצד הבעל אין בו פגם והבעל ניחא לי' עד דתתגרש והוי ממש דוגמא להדתנן הכל כשרים להביא גט חוץ מחש"ו וכו' פקח ונתחרש וחזר ונתפקח שפוי ונשתטה וחזר ונשתפה כשר זה הכלל כל שתחילתו וסופו בדעת כשר אלמא אע"ג דבנתיים נתבטל השליחות דהא חרש ושוטה אין ראוין לשליחות ונדחה השליחות כי חזר ונראה כשר · ה"נ ל"ש ואפשר דק"ו הוא דהתם גברא לא חזי ונתבטל לגמרי ואפ"ה חוזר ונראה כ"ש הכא דגברא מחזא חזי ובידו לתקן ואפילו נדחה ונאמר דהתם שאני דאיהו לא דחי נפשי' בידים אבל הכא דדחי בידים גרע טפי זכר לדבר הא דאמרינן פ' נגמר הדין אכל חלב והפריש קרבן ונשתמד ועשה תשובה הואיל ונדחה ידחה ועוד אמרינן אכל חלב והפריש קרבן ונשתטה וכו' וצריכא דאי אשמעינן נשתמד משום דדחי נפשיה בידים כו' מ"מ הא שם גופיה אמרינן איפכא דנשתמד עדיף משום דבידו לחזור כו' ואפילו נדחה עוד · דבנדון דידן אכתי עדיף · דלא נתבטל השליחות כלל · אלא דאינו יכול · ומשמיא נדחי לי' אבל הכא שביטל השליחות צריך לעשות שליח מחדש · הנה יש ראי' מסדר גיטין עצמן שכתבו דשאלינן לשליח אם לא מסר מודעא על השליחות ואם מסר יבטל המודעא בפנינו וזה דמסר מודעא א"כ לא קבל השליחות מעולם ואפ"ה אם מבטל מודעא חוזר לשליחותו וא"כ ק"ו מה זה שלא קבל השליחות מעולם וזה גרע טפי כמ"ש לקמן א"ה ואפ"ה כיון שמבטל מודעא חזר לכשרותו ק"ו זה שקבל גם ונעשה שליח אלא שחזר בו עתה שנתקלקל לית דין ולית דיין ולקמן בע"ה אכתוב ע"ז מה שקשה לי מ"מ ראי' ברורה הוא :

והנה מצאתי עוד ראי' ברורה מהא דאמרינן ריש פ' האומרין ור"פ התקבל · הבא לי גיטי ואמרה התקבל לי גיטי אמר ר"נ אמר רבה ב"א א"ר אפילו הגיע גט לידה אינה מגורשת ופריך שמעת מינה דאדיבורא דידיה קסמך דאי אדיבוריה דידה מכי מטא גיטא לידה מיהא מגורשת ומשני כ"א בשלמא אי איתמר איפכא וכו' אלא הכא משום דעקרה שליח לשליחותו דאמר שליח לקבלה הוויא להולכה לא הוויא ופירש"י ז"ל דלקבל ניחא לי' טפי דלית בי' טורח ואע"ג דנמלך אח"כ והגיע הגט לידה מ"מ שליח שלא ניתן לגירושין הוא דכשקבלו לא קבלו ע"מ כן וכ"כ בגיטין וכ"כ בטור אלא שהוסיף בלשונו · שהבעל לא עשאו שליח להולכה והוא עקר לשליחותה ואע"ג דנמלכה' ע"כ וא"כ קשיא מה הקשו ואע"ג דנמלך כו' גם למה הוצרכו שלא קבלו ע"ד כן תיפוק לי' שאפילו חזר בו אח"כ ואמר הויא שליח להולכ' מ"מ כיון שהבעל לא עשאו שליח להולכה אלא שהסכים לדעת אשתו הן אדיבורה דידה קסמך דר"ל משימנה לי דהכי אמרה הן לאדיבורה דידה קסמך דר"ל יהי' איך שיהי' הנני מסכים ונותן על דעתה א"כ הלא הכל בדעתה והוא לא עשאו שליח מחדש וכמ"ש הטור בהדיא שהבעל לא עשאו שליח להולכי ר"ל שלא תלאו אלא בדבור אשתו שאם היא עשאתו שליח להובאה הוא נותן ע"ד זה לא שהוא עשאו וכ"כ הריב"ש סי' תמ"ב ופשוט הוא אלא שהארכתי קצת לפי שראיתי בספר הלבוש שכתב הרב מהרמ"י ז"ל והבעל לא עשאו שליח אלא להולכה ולע"ד ט"ס הוא הא' אלא כמ"ש הטור ומוכרח הוא דהא אם עשאו הבעל להולכה מגורשת משהגיע הגט לידה אפילו אם עקר לשליחותה כדאמרינן לקמן הבא לי גיטי ואמרה התקבל והוא אומר הולך ותן לה משהגיע הגט לידה מגורשת כיון דלא אמר כמו שאמרה עשאו הוא עתה שליח הולכה ולדעתא דהכי קבלו וכמ"ש הטור אח"כ וכ"כ הוא עצמו דכיון שחזר משליחותה הנה עתה נעשה שלוחו מחדש ואי גם ברישא עשאו שליח אמאי אינה מגורשת ועוד ק"ק דהאכן מספקא לן ועלה בספק אי אדיבורא דידי' סמך או אדידה והיכי פסקי' הטור למילתי' דאינו עשאו שליח להולכי והלא מספקא לן אלא ש"מ ט"ס הוא וא"כ להולכי לא עשאו הבעל לעולם בין אי אדידי' סמך לא עשאו להולכי אלא נתן ע"ד קבלה ובין אי אדידי' סמך לא עשאו הוא עתה אלא סמך אדיבורי' ואפשר שגם כוונת הרב כן והוא לא עשאו אלא להולכי ר"ל ולפי דבורה :

נחזור לענייננו · הרי שהוא לא עשאו אלא שהסכים לשליחותי' ואם שליחותה נתבטל · כיון דעקרי' א"כ אפילו נמלך לא מהני עד שתעשהו מחדש · כיון דהבעל לא עשאו שליח אלא נתנו ע"ד שליחותי' ושליחותו נתבטל · אלא ש"מ ברור בעיני רבינו רש"י ז"ל דנמלך מהני · ולכן פירש הטעם דמתחלי' לא קבלו ע"ד כן וכיון שלא נעשה שליח מעולם · לזה הוי"ל שליח שלא ניתן לגירושין וכי יהיב לה אינו נוטלת הגט לא מיד הבעל ולא מיד שלוחה והוי"ל כטלי גיטך מע"ג קרקע כמ"ש הרשב"א ז"ל וזה ברור בעיני בלי ספק :

והשתא דאתינן להכי יש לתמוה על הדין שכתבתי למעלה באם השליח מסר מודעא על השליחות מבטל מודעא ומוסר הגט ואמאי הא כיון דמסר מודעא עקרי' לשליחותי' ואינו רוצה להיות שליח וא"כ אפילו מבטל מודעא אח"כ הא לא קבלו כ"א באונס ולא הוי שליח כלל ומה לי שלא קבלו אדעתא דהכי כיון דעקרי' לשליחותי' או שגילה דעתו במסירת מודעא שהוא אנוס ואינו חפץ בשליחות והוי אפשר לומר דש"ל דשליחות אפילו אנסוהו להיות שליח הוי שליח ולא דמי להא דעקרי' לשליחותי' דהתם גם הבעל והאשה לא בקשו לאנסו ולא נתרצה בשליחותו אלא מה שהוא רוצה ואם אינו חפץ גם הם אינם חפצים בשליחותו אבל אם אנסוהו הוי שליח ולכאורה יש ראיה מהא דקי"ל דחצר דגברא משום שליחות איתרבאי ואם אין שליחות בע"כ א"כ היכא הוי חצר שליח דהא חצר הוי בע"כ כדאמרינן פ"ק דב"מ כי אמרינן אין שליח לדבר עבירה היכא דאי בעי עביד אי בעי ל"ע אבל חצר דבע"כ מותיב יש שליח לד"ע וא"כ היכי הוי חצר שליח לענין גניבה הא קי"ל אין שלד"ע אלא ש"מ שליחות בע"כ הוי שליח וא"כ לפ"ז שאלה זו שיילינן לי' אע"ג דבדיעבד איכ' מעכב מיהו לכתחילה עבדי' כל חומרות בגיטין שיהא שליח לרצונו והרבה שאלות כיוצא בזה שיילינן להשליח שאין מעכבין כלל כמ"ש הרב מהרא"י ז"ל :

שאלה פו יבמה שהולכת אחר היבם לאתרי' וכן להיפך שהוא הולך אחריה ואין מכירין אותו אם שהיא אשת המת אם הוא אחי המת וכיוצא בזה וכן אין יודעין מכין שכונתיהן · ויש עדות במקום שיבמה או במקום היבם · שלא במקום החליצה שיודעים בכל אלה · אי סגי שישלחו העדים כתב ידם משם להעיד בכל אלה אם לאו ואת"ל דאסור אי סגי לכל הפחות שיעידו העדים שם במקומן בפני הב"ד והב"ד יכתבו קבלת עדותן וישלחו למקום החליצה או גם זה מקרי מפי כתבן: **תשובה** ואשיב על ראשון ראשון דשאלה הראשוני' נחלק לשני חלקים דודאי לענין עדות הסניי' דבעינן עדות מעליא כמבואר בפוסקים ברור הדבר דלא סגינן לסמוך אכתב העדים לפי מאי דקי"ל כרש"י ז"ל דלא סגינן שישלחו העדים עדותן בכתב לב"ד דרחמנא אמר מפיהם ולא מפי כתבם אפילו בממון הקל כ"ש ערוה דחמורה אבל לענין עדות אחריתי כגון ולאשתמודענא דאחוה דמיתנא הוא ושאר שאלות שסומכין אפלו אעד א' ואשה וקרוב נראה דסגי לסמוך אפילו כתבם דאע"ג דברור הדבר דאין לדמות מסברא ולומר מדסגי רבנן עד אחד ואשה הי"ה מפי כתבם דמ"מ כיון דמן התורה כולי פסולי' נינהו ואפ"ה סגי רבנן ה"ה מפי כתבן י"ל דהכא והכא הוא דעד א' ואשה הוי טעמא דלאו משקרי ובמילתא דעבידא לאיגלויי לא משקרי דמיסתפי משא"כ מפי כתבן דגזרת מלך הוא דאפילו שני עדים שמ"י ידועי' ואפילו עדים מעידים שבפניהם כתבו כתב זה ואפ"ה פסלינהו רחמנא י"ל דלא מהני הכא נמי אין להביא ראי' מהא דאמרינן בגיטין פרק מי שאחזו ד' ע"א כשם שבודקין אותו לגיטין כך בודקין אותו לעדיות עד אמר רב ששת בעדות אשה דאקילא בה רבנן ופירש"י ז"ל דמכשירין בה עד אחד ואשה וקרוב והפסול וביבמות פ' האשה שלום דף קט"ו איבעיא לן ע"א במלחמ' אי מהימן טעמא דע"א משום דמילתא דעבידא לאיגלויי לא משקר וכו' והסכימו הרי"ף והרמב"ם והרא"ש ז"ל דאע"ג דבעין לא איפשטא בדוכתי' איפשטא בדוכתא אחריני' דע"א מהימן במים שאין להם סוף וה"ה במלחמה א"כ טעמא דע"א במילתא דעבידא לאיגלויי לא משקר · ואפ"ה הכשירו בה גם מפי כתבן

www.daat.ac.il * דעת - אתר לימודי יהדות ורוח

כתבן בגיטין כדפי' לעיל וכן כתב הר"ן ז"ל בגיטין פ' מי שאחזו בשכיב
זה דמ"ש הרי"ף ז"ל ביבמות והביא מחלוקת מן הירושלמי דעלמא כתיב
איש פלוני מת אי סמכינן עלה אי לא ולא הכריע שם משום דסמיך
אגמרא דילן דס"ל דמפי כתבן מהני גבי עדות אשה ובאשה שיש לדון על דברי
הר"ן ז"ל שאין ראי' מכאן כלל דהא הכא לא קאי אכתב ידיו · כ"א
אהרכנה דהא אמתני' קאי כשם שבודקים אותו ר"ל השתתק והרכין
ראשו · כמ"ש רש"י ז"ל והוא ז"ל בעצמו וא"כ אין ראי' דשאני הרכנה כמ"ש
הוא ז"ל בעצמו ס"פ התקבל · דהא אסקינן לקמן בגמרא דאין הלכה כרב
כהנא · א"כ לסמוך אכתב ידו דבעינן קילו דוקא · ואהרכנה סמכינן
במתניתין וכן כתב הרא"ש ז"ל ביבמות קמא · פרק מי שאחזו · ובזה מיושב
היטב דברי הטור ז"ל שכתב סי' י"ז בע"א דהרא"ש ז"ל לא הכריע אי סמכינן
אכתב גבי עדות אשה וכתב דנראה דלדידן לחומרא ותימא דהא הרא"ש
הביא בגיטין ס"פ מי שאחזו דסמכינן אפי' כתבם אלא ע"כ דהטור ז"ל
לטעמי' שכתב בסי' קי"ב בשם הרא"ש ז"ל דכתב ידו בנשתתק לא מהני
כ"א הרכנה דעדיפא דס"ל כשינויא קמא וא"כ אין ראי' ולע"ג דהרי"ף
והרא"ש ז"ל כתבו אבל בעדיות דעלמא לא דרחמנא אמר מפיהם ולא מפי
כתבם אין רצונם אכתב אלא לישנא דגמרא נקטי דבעינן מפיהם ולא וכו' תדע
דהא השמיטו מימרא דרב כהנא א"כ ולא הזכירו כלל דין כתב כ"א ת"כ כשם
שבודקין משמע בהדיא לכל מלין דקאי בהדיא אמתני' אהרכנה וכן נראה
לע"ד פשוט דאין דרכו של הרי"ף ז"ל כ"א לקצר בכל יכלתו אחרי שגמרא
ערוכה לפנינו אלא ע"כ דלא איפשטי' וכאין דברי הטור ז"ל ואפילו כאמר
דהר"ן ז"ל דייק הואיל דכתב הרי"ף ז"ל מפי כתבם משמע דקאי אכתב
אפ"ה אין ראי' משם די"ל דנשתתק שאני דא"א בע"א כדכתב הרא"ש ז"ל
ביבמות בתרא ואפשר דגם הר"ן לא אמרו אלא במאלו כתב והעד שכתב
מת או הלך למ"ה דדמי לנשתתק דא"א בענין אחר אבל אם יוכל לשאול
את פיו לא סמכינן אכתב ואפשר שזה ג"כ דעת הרמב"ן ז"ל והרמב"ם
ז"ל אז"ל לטעמי' דס"ל דגם כתב יד מהני בנשתתק כדכתיב הטור ז"ל בסמו
סימן הנ"ל מיהו לסברא לדברי הב"י ז"ל מהני לדעת הרמב"ם ז"ל אפילו
כתב יד דפקח שאפשר באמירה אפ"ה מהני כתב וזה סיוע קצת לדבריו מדסתם
וכתב גבי עדות אשה דמלאו כתוב מהני משמע בכל מקום אפילו אי ליכא
עגונא כגון שיוכל לשאול את פיו אבל לדברי הרי"ף ז"ל שכתב הטעם משום
עיגון נראה דאין ראיה אם יוכל לעמוד על דברי העד כחזור לעניננו
דמדברי הר"ן נראה דסמכינן לדברי הרי"ף ז"ל אכתב ובדברי הרמב"ם
ז"ל מבואר בהדיא כדבריו וא"כ גם בנדון דידן מהני כיון דטעמא דתרווייהו
בזו משום מילתא דעבידא לגלויי לא משקר ואמרינן בעדות אשה כיון דאקילו
בה רבנן לסמוך אעד אחד ה"ה מפי כתבם בנדון דידן נימא הכי
ומ"ש ואדרבה קל וחומר באיסור כרת התרת באיסור לאו לא כ"ש
כדמשמע רבא בגמרא גבי ע"א ביבמה פ' האשה רבה
ולע"ג דליכא למיגמר מינה היכא דליכא עיגון כגון שיכולים לחלוץ במקום
העדים דשאני עדות אשה משום עגונא מ"מ נגמר מינה היכא דא"א לה
לילך כגון בהעדים במ"ש אין ראיה דהא פ' האשה רבה ד' ל"ג ד"ה
ע"א ביבמה כתבו התוס' דהתלמוד לא אסתפקא להו אי הוי טעמא
משום מילתא דעבידא לאגלויי לחודה דהא מסקינן לעיל בהדיא דטעמא
משום דהיא דייקא וכו' אלא דמבעיא לן דמה דסמכינן אדיוקא דילה הוי
משום מילתא דעבידא לאגלויי או משום הא לחודה וא"כ אין ראי' משם
דשאני התם דהיא דייקא וחוקרת היטב הדבר לכן סמכינן אכולהו מסייעי לאורייתי'
מה דהכשירו בהדיא משום חומר שהחמרת עליה בסופה אבל בנדון דידן
דלא שייך האי טעמא נימא לעולם דלא מכשירינן כ"א מה שהקלה התורה
משמת חבם שקר אבל מה שהוא גזירת מלך לא וכן מסייע לדברי התוס'
בסמוך אי"ה וכן משמע נמי קצת בדברי הפוסקים דגבי עדות אשה כל
הנפסלים פה אחד הכשירו עד מפי עד דהוי נמי טעמא מפיהם כדאיתא
במתני' מכות ע"פ שני עדים שלא תהא סנהדרין וכו' ומקצתם הכשירו גם
מפי כתב ואלו גבי חליצה לא הזכירו כ"א עד אחד וקרוב ופסול וא"כ
אין כאן ראי' :

אלא נראה להכשיר עדמכשירינן קרוב דהא אסיקנא בבא בתרא · פ'
מי שמת דקרובים גזירת המלך הוא ולא משום דמשקרי דהא
משה ואהרן לחותנם נמי פסולי עדות ואפ"ה מכשירין הכי אלא ע"כ בגילוי
מלתא לאו עדות הוא כלל כדכתב הרי"ף ז"ל דלאו אאסורה ולא אממונא
קא מסהדי דעלמא דהדין פלוני וכו' · ונראה דר"ל דאין כאן עדות אלא דבר ידוע
הוא מגלה אותו ובלאו עדותו יודע הדבר ומאי דאמרינן ביבמות דמילתא
דעבידא לאגלויי לא משקר כ"ל דירא לשקר משמע דעדות סמכינן ודבריו הוא
עדות דא"כ אם לא ירא מהימן דאין כאן עדות אלא גילוי מילתא התם
ענין אחר הוא ולא קאמר התם גילוי מילתא בעלמא הוא כדקאמר הכי
ד"ה לדקדק מאי קמבעיא לי' אי האי טעמא משום מד"ל או לאו ותימא
הא ע"כ טעמא משום דייקא ומינסבא דהא מכשירינן במתני' לקמן אפי'
עבד מפי שפחה עד מפי עד והתם פסול דחמרא אפילו אי לא משקרי
מדכתיבנא לעיל · וע"כ טעמא לאו משום דלא משקר דהא הני פסילינהו
רחמנא אע"ג דלא משקרי אלא ע"כ דהתלמוד פשיטא לי' דהתם טעמא משום
דדייקא ולא סמכינן אגלויי מילתא משום דבר שבערוה וחומר דא"א ואזיל
לדברי הריב"ש ז"ל שפלפל בסימן קל"א גבי מילתא דעבידא לאגלויי וכתב
דמשמע מדברי הרי"ף ז"ל דלא מכשירינן גילוי מילתא דיגלה בשעת מעשה
דהוי עדות כ"א קודם מעשה ותימא למה השמיט הב"י ז"ל דבריו וא"כ
גבי עדות אשה דמכשרינן ע"א עד עדות מעליא הוא ולא סמכינן אגילוי
מלתא אפשר דהתם לא הוי גילוי מלתא כי הכא דאין הדבר כ"כ ידוע
ולע"ג דלא יהא לעולם אפשר דעריק ואזיל לעלמא כדאמר פ' האשה שלום
ומש"כ הכא דא"א שאין הדבר ידוע ומאי דאמרינן מילתא דעבידא לאגלויי
ר"ל שרגיל הדבר להודע וירא העד לנפשו ולכן לא קאמר התם כי הכא גילוי
מלתא בעלמא הוא אלא אדייקא ומנסבא אלא דמבעיא לן כיון דלא משקר הני
בדיוקא זוטא וה"ה קרוב ומפי כתבם דכולהו לא משקרא הני בדיוקא זוטא
א"כ דיקא ומנסבא הוי עיקר טעמא ובעינן דיקא רבה וא"כ התם הוי עדות
מעלייתא אבל הכא אמרינן גילוי מילתא בעלמא הוא ר"ל שאין כאן עדות
אלא גילוי מילתא ובגילוי מילתא מהימנינן לכולהו אפילו דלא פסילנהו
רחמנא אלא לענין עדות וע"כ צ"ל הכא לדברי התוס' דפ' האשה שהלכה
דס"ל דלכולהו טעמי לא מכשירינן כ"א מטעם דוקא והכא ביבמה ליכא האי
טעמא ואפ"ה מכשרינן אלא ע"כ כדכתבתי ולכן כתב הריב"ש בהדיא דיש
חילוק בין עדות לנידון דידן ולשונות הגמרא מוכיחין ע"ז והוא סיוע גדול לע"ד
ע"כ דהחמירו התם יותר דהא גבי עדות אשה קטן לא מהימן דוקא תינוקות
שבאין מבית הספר ואמרו מיד אבל אח"כ אין נאמנים ואפילו להעיד בגדולות
כדאיתא בתוס' סי' כ"ך ואלו הכא קטן וכגון מהימן אלא ע"כ גבי אשה לא
הוי גילוי מילתא אלא עדות מעליא · או משום חומרא דא"א בעינן עדות
מעליא כדלעיל :

והשאלה הב' נראה פשוט דהני אפילו בעדות על השניים דאע"ג
אין להביא ראי' ממאי דסמכינן בכל יום אמעשה ב"ד וכיוצא
בזה כגון קיום ב"ד דזה אין ראי' דהא סמכינן ג"כ אעדים החתומים על
השטר ולא הוי מפי כתבם · אלא ע"כ דהתם הוי משום נעילות דלת
כדכתב הרשב"א ז"ל ולע"ג דגם גבי גט סמכינן אעדים החתומים אע"ג
דבא הגט ממקום אחר י"ל משום עגונא הקילו כדהקילו גבי בפני נכתב
ובפני נחתם כדאיתא ריש פרק קמא דגיטין אלא דיש להקשות דהא
מעשים בכל יום וסמכינן אעדי גט הבא אפילו ממקום קרוב וליכא עיגון
כלל ואפשר דגבי גט אין העדים מעידי' דבר דהא המסירה הוא עיקר אלא
דגזרת חז"ל דאין גט מועיל עד שיחתמו עליו עדים והחתימה שייכא לגט
שאין אשה מתגרשת עד שיהי' עליו עדים לר"מ דאמר וכתב דקרא היינו
והתם ואפי' לר"א דאמר עדי מסירה כרתי אלא דתקינו רבנן
עידי חתימה כדאיתא בהשולח הא אסכימו כמה רבוותא דאין עידי חתימה
לבדן מועילין אלא עם עידי מסירה ולרב אלפ"ס ז"ל דס"ל דמועילין אפשר
דאיהו ז"ל לטעמי' דהילך ביבמות פ"ד אין מה דסמכינן אעדי השטר היינו
דלא קרינן מפי כתבן אלא כשהוא עדיין תחת ידם אבל משנתנוהו ליד
הבעל דבר הוה כשנחקרה עדותן בב"ד ע"ש ולדידי' וודאי ראי' ברורה דמהני
אם העידו בב"ד ונתנו ליד היבמה או היבם אבל לא נחקרה עדותן
בב"ד אלא שכתבו העדות בכתב לידו נראה דגם לדידיה לא מהני דמקרי מפי
כתבם ול"ד להלוואה דמעידין על מעשה שנעשה בפניהם וניתן לכתוב שלוה הלוה
לכתבו או במקום דאל"כ כתיבו דהוי כמו שלוה כמ"ש הרז"ה ז"ל והסכים
הרמב"ן ז"ל דגם הרי"ף ס"ל הכי בפ"ד אחין ע"ש אלא דלדברי הרמב"ם שסובר
דעדי חתימה גם לר"א מהני ל"ע למה תיקנו רבנן עדי חתימה במקום
דליכא עיגון אבל נראה ראי' ברורה מהא דהביא הב"י ז"ל סי' כ"ח בח"מ
בשם העיטור שכתב בשם הרי"ף היכא דקבלו ב"ד עדות מעדים אע"ג דהעדים
בעיר אין סומכין על עדותן כ"א על קבלת העדים וכן פסק בש"ע הרי כאן
דאף דליכא נעילת דלת דהא העדים בעיר אפ"ה סמכינן אכתב קבלת עדים
אלמא דזה לא מקרי מפי כתבן וכן מצאתי בהג"ה דאלפסי פ' מי שאחזו גבי
מפיהן ולא מפי כתבם וכן מעשים כשמגלים כתבי קבלות עדות בפני
הלאה בכל דייניס בעולם אע"ג דלא שייכי נעילת דלת נראה דיש לסמוך
בענין חליצה ע"ז ואעפ"י שיש להאריך בדבר זה קצרתי לכמן השואל :

תם חלק אבן העזר

www.daat.ac.il * דעת - אתר לימודי יהדות ורוח